



01

Januar 2014
Årgang 150

budskabet

FORDYBELSE | ANALYSE | INSPIRATION

Tema | Guds almægt og det onde

Søg svar og hjælp hos Gud i nøden!
Luthersk syn på Guds almægt og det onde
Gud er god, men bruger det onde



INDHOLD

LEDER

- 02 SØG SVAR OG HJÆLP HOS GUD
I NØDEN
Christian Haahr Andersen

TEMA

- 04 GUD ER GOD, MEN BRUGER
DET ONDE
Jens Bruun Kofoed
- 10 GUDS ORD TIL DET
LIDENDE MENNESKE
Børge Haahr Andersen
- 14 LUTHERSK SYN PÅ GUDS ALMAGT
OG DET ONDE
Asger Chr. Højlund

HORISONT

- 18 DET SVÆRE VALG
19 BEGRAVELSESTALEN

FOR TROEN

- 20 MIN SJÆL KLÆBER TIL STØVET
Nicolaj Søndberg-Jeppesen
- 22 HELHJERTET ELLER
HALVHJERTET TRO
Peter Olsen

EFTERTANKEN

- 26 FLUGT
Helene Hammer Pihl

ANDRE ARTIKLER

- 27 DE UNÅEDES EVANGELIUM
– DET KOSTER!
Kristian Mogensen
- 30 BUDSKAB FRA NÅDENS RIGE
– 150. ÅRGANG!
Birger Pedersen
- 37 EN KRISTENS DAGSORDEN
C.O. Rosenius

BØGER

- 38 ANNO GRATIAE
39 MED EVANGELIET I CENTRUM
40 FORARGELIGT

ISSN 0901-4802

www.budskabet.dk

Budskabet udkommer seks gange om året;

Januar, marts, maj, juli, september og november.

Artiklerne i Budskabet afspejler ikke nødvendigvis

redaktionens synspunkter, men redaktionen er

ved deres optagelse ansvarlig for, at holdninger og

synspunkter må kunne rummes inden for det, som LM

står for.

Eftertryk og citering er tilladt med tydelig kildeangivelse.

Layout Amalie Puggaard Poulsen

Tryk Øko-Tryk

Pris Abonnement: 260 kr. Unge under 30 år: 160 kr.

Udgiver og ekspedition

Luthersk Mission

Industrivænget 40, 3400 Hillerød

tlf. 4820 7660

dlm@dml.dk

www.dlm.dk

Redaktør

Ole Solgaard

Enggårdsvvej 39, Kragelund, 8723 Løsning

tlf. 2327 1253, os@dml.dk

Redaktionsudvalg

Inge Bøgel Lassen, lærer, Aalborg

Christian Haahr Andersen, leder af Café Kilden, Herning

Per Westh Jensen, stud.theol. og ungdomskonsulent, Kbh.

Lene Malmgaard, gymnasielærer, Aarhus

Lise Thygesen, IT afdelingsleder, Skovlunde

LEADER

SØG SVAR OG HJÆLP
HOS GUD I NØDEN!

AF CHRISTIAN HAAHR ANDERSEN

Ny forskning viser, at mange alvorligt syge patienter bruger troen positivt i forhold til deres sygdom. En mindre gruppe oplever dog sygdommen som en straf fra Gud.

Det kunne man læse i Kristeligt Dagblad den 9. marts 2013, og bag undersøgelsen står ph.d.-studerende Heidi Frølund Pedersen (HFP).

De alvorligt syge søger kærlighed og omsorg hos Gud. De beder om tilgivelse, og de prøver at se på, hvordan Gud kan styrke dem i deres situation. Ifølge HFP finder mange af patienterne en form for omsorg, støtte og trøst i religionen, og måske er der hos nogen også et håb om hjælp.

Den nye forskning viser, at op mod halv-

delen af 111 alvorligt syge lungepatienter brugte troen positivt i deres sygdomsforløb, mens en mindre gruppe patienter havde en negativ religiøs tilgang til deres sygdom. F.eks. følte 22 procent sig forladt af Gud. 11 procent mente, at sygdommen skyldtes en negativ kraft såsom Djævelen, og i denne gruppe var livskvaliteten dårligere.

En dødelig diagnose

Hvis vi får en potentielt dødelig diagnose, ryster det os. Vi kan blive vrede og usikre og få tanker om, at vi nu bliver straffet af Gud. Spørgsmålet melder sig: hvor er Gud henne i alt dette, som nu sker? Hvordan kan den kærlige Gud tillade, at dette onde skal ramme mig?

Det onde kan møde os i mange skikkelser,

det kan være alvorlig sygdom, ulykke og naturkatastrofer. Disse spørgsmål leder os til det, som er temaet for dette nummer af Budskabet: *Guds almagt og det onde*. Når Gud er almægtig og kærlig, skulle han vel kunne hindre, at min familie og jeg bliver ramt af sygdom og ulykker?

Det er vigtigt, at vi finder Bibelens svar på dette spørgsmål, så læs de følgende artikler om emnet.

Jobs kamp og Guds svar

Jobs Bog behandler lidelsens og det ondes problem i forhold til Guds almagt. Gud sætter Job på prøve ved at tage al hans ydre sikkerhed fra ham. Ulykker og sygdom vælter ind over Job, der på kort tid mister næsten hele sin familie og al sin rigdom. Fattig

Lidelsens problem; Vi har ikke fået et svar, som vores forstand kan rumme

og syg sidder han tilbage og kan ingenting forstå.

Hans venner kommer og siger, at det må være Guds straf over ham, fordi han har været særlig ond, men det benægter Job. Selvom han er blevet ramt af naturkatastrofer og onde menneskers handlinger og også sygdom, så er han klar over, at han har med Gud at gøre, og han råber meget til Gud og anklager ham: Det er uretfærdigt!

Da Gud svarer på Jobs anklager, siger han blandt andet: "Kan du binde Syvstjernens bånd eller løse Orions lænker?"(Job 38,31). Gud holder en lang tale, hvor han beskriver forskellen på Gud og Job. Job kan ikke ordne stjernerne, som Gud kan. Job skabte ikke universet – det gjorde Gud. Job skabte ikke denne jord med alle dens fantastiske dyr – det gjorde Gud.

Job anerkender til sidst, at han slet ikke magter at forstå eller overskue Gud. Han havde anklaget Gud for at være uretfærdig – men nu trækker han sin anklage tilbage. Gud har givet Job et svar, som vi også kan bruge, når vi står med lidelsens problem.

Vi har dog ikke fået et svar, som vores forstand kan rumme. Vores mennesketanker kan ikke overskue eller forstå Guds handle måde med os, men vi kan få et svar, der kan give os tro og tillid til, at Gud er den

største og stærkeste og klogeste. Derfor kan vi stole på, at *han* har styr på situationen. Vi må klage vores nød til Gud og bede til ham. I dag anno 2014 vil Gud hjælpe os, der kæmper med samme spørgsmål som Job, til rette tid.

Jesu gråd

Gud er den suveræne Gud, der har al magt i Himlen og på jorden, og som er højt hævet over os. Sådan møder vi Gud i Jobs Bog og mange andre steder i Det Gamle Testamente. I Ny Testamente udvides billedet af Gud. Vi møder en Gud, som græder.

Det er ikke en selvfølge i religionernes verden at bekende sig til en Gud, som græder og lider. I den græske gudeverden var guderne uden evne til at føle smerte. De hørte til i en ophøjet sfære, hvor lidelsen ikke havde plads, men den kristne Gud er en Gud, som lider, og som viser medlidenhed.

Det er helt grundlæggende for kristendommens gudsbillede. Det bliver aller mest tydeligt i Jesu lidelse på korset, men vi møder også beretninger om Jesu gråd i evangelierne. Jesus stod uden for en lukket grav og græd, og Jesus græd over Jerusalem, der afviste hans kærlighed. Ligesom vi kan græde og sørge, kan vi finde trøst i, at

Jesus også græd og kender til sorg. Derfor kan han lide med mig i min lidelse.

Accepter Guds vej!

Bibelen viser os, at ligesom de troende før os har stridt med Gud og protesteret over de mange lidelser, de måtte gennemgå, sådan må vi også rette vores vrede spørgsmål og vores klage til Gud. Det er dog vigtigt, at vi ikke vedbliver med at være i denne position til Gud.

Den norske præst Fredrik Wisløff understreger meget konsekvent i sine bøger, at vi som kristne skal lære at acceptere Guds vej, også når vi ikke kan forstå den. Det er, skriver han, absolut nødvendigt at acceptere det tab, man har lidt, for ellers vil bitterheden formørke og ødelægge resten af ens liv.

"Wisløffs ord har nogle gange rejst en vis protest i mig," skriver Flemming Kofod-Svensden i sin bog *Døden, sorgen, håbet*, "men de er samtidig de ord, der har givet mig fred og hvile."

Accepterer du Guds vej, forsvinder sorgen ikke, men bitterheden ophører, og sorgens brod er brudt.



TEMA

Gud er god, men bruger det onde

AF JENS BRUUN KOFOED

Da 26 Harboøre-fiskere druknede under en storm i 1893, rejste de efterladte en mindeplade med et citat fra Salme 118,23 (gl. oversættelse): "Af Herren er dette sket, det er underligt for vores øjne." For det indremissionske samfund i Harboøre var ulykken ikke en tilfældighed, men var styret og virket af Gud. Samtidig udtrykker de sorgen og smerten over, at de ikke forstår Guds handling.

Er en sådan forståelse af Guds forsyn bibelsk? Eller må vi med bibelske argumenter i hånden afvise den som blind skæbnetro og som et udtryk for, at Gud reelt er årsag til det onde?

Gud er god – og det onde er ondt
Et godt sted at begynde, når vi søger bibelsk vejledning i sagen, er at fastlægge den mere overordnede ramme for diskussionen. Det er således i Bibelen entydigt, at Gud er den eneste skaber, at han er almægtig, alvidende, og at han kun er god. Samtidig understreges det, at det onde er ondt, og at mennesket altid er ansvarligt for dets handlinger.

Hvis Gud er den eneste og det eneste, som *ikke* er skabt, og hvis Gud kun er god, så må enhver form for dualisme (den anskuelse, at verden beherskes af to modsatrettede, men ligeværdige kræfter, *red*) afvises. Det onde har ikke som Gud eksisteret fra evighed af, og står derfor også under Guds almagt.

Og eftersom Gud kun er god, kan det onde ikke have sin oprindelse i Gud, men må være en konsekvens af et "fald" i Guds oprindeligt gode skaberværk. Det skyldes derfor Satan og onde mennesker. At Satan og onde mennesker har så stor magt i verden, understreger blot hvor dybt både ånder og mennesker er faldet. Kampen mellem Gud og Satan er reel, og som Guds modstander spiller Satan en yderst aktiv rolle i den ondskab, der er i verden.

Samtidig er Guds almagt over det onde absolut. Ingen mørke kræfter i skaberværket er på niveau med Gud, og udgør derfor ingen trussel mod ham. "Mig kan han intet gøre," siger Jesus om Satan (Joh 14,30). At han overhovedet får lov til at spille en rolle i korsbegivenheden, sker "for at verden skal

Guds reaktive vilje; Fordi Gud er hellig, reagerer han instinktivt mod alt ondt

forstå, at jeg elsker Faderen og gør sådan, som Faderen har påbudt mig," fortsætter Jesus. Og om de onde ånder siger Johannes til dem, der har Guds ånd: "I har overvundet dem, for han, som er i jer, er større end han, som er i verden" (1 Joh 4,4).

Guds absolutte og egentlige vilje

I GT er der en række bibeltekster, hvor Gud for en umiddelbar betragtning er i splid med sig selv.

Der står f.eks. om indbyggerne i Nineve: "da Gud så, at de vendte om fra deres onde vej, fortrød han og bragte ikke den ulykke over dem, som han havde truet dem med" (Job 3,10). Til Jonas' store fortrydelse, i øvrigt. Men hvordan harmonerer det med, at "Gud ikke er et menneske, så han lyver, et menneskebarn, så han angre. Når han har sagt noget, gør han det; når han har lovet noget, lader han det ske" (4 Mos 23,19)? Det gør det kun, hvis Gud kan *ville* noget på forskellige måder!

Gud kan ville noget i *absolut* forstand. Når Gud i skabelsesberetningen udtaler sit "Der blive lys!" er det en guddommelig bydeform, der umuliggør, at lyset *ikke* skulle blive til. Og når Paulus siger om Gud, at "i sin gode vilje forudbestemte han os til barnekår hos sig ved Jesus Kristus ... I ham

har også vi fået del i arven, vi som var forudbestemt dertil ved Guds beslutning; for han gennemfører alt efter sin viljes forsæt" (Ef 1), så er det et udtryk for Guds *absolutte* vilje: en vilje, som afspejler Guds inderste væsen, og som Gud har sørget for at realisere *uanset hvad*.

Et logisk aspekt af Guds absolutte vilje kunne man kalde Guds *reaktive* vilje. Fordi Gud er hellig, reagerer han instinktivt mod alt ondt. De mange eksempler på, at Gud straffer med evig død og fortabelse, viser, at hvor mennesker *ikke* bliver forsonet med Gud, bliver de ramt af hans evige vrede.

Gud kan dog også ville noget, som ikke uden videre bliver en realitet, men som alligevel afspejler hans *egentlige* vilje. Når Gud siger til både den gamle og den nye pagts folk, at "I skal være hellige, for jeg er hellig" (3 Mos 11,45.1 Pet 1,16), så er det ikke et udtryk for noget, som bliver realiseret på Guds befaling uanset hvad, men et udtryk for Guds ønske for helliggørelsesprocessen i sit folk.

Guds betingede og tilladende vilje

Gud kan også ville noget *betinget*. Når Gud gennem Ezekiel, siger, at "det menneske, der synder, skal dø," så er det *ikke* et udtryk for Guds absolutte vilje, eftersom der

tilføjes et *med mindre*: "Hvis den uretfærdige vender om ... skal han bevare sit liv" (Ez 18,20.27). Det er f.eks. i denne kategori, vi må placere Guds fortrydelse i eksemplet fra Jonas' Bog. Det, som Gud *egentlig* vil, er ikke at straffe ninevitterne, men at de ved *udsigten* til straffen – altså ved at lytte til domsforkyndelsen – omvender sig og bliver frelst.

Endelig vidner Biblen også om Guds *tilladende* vilje. Når Gud f.eks. giver Satan lov til at hjem søge Job eller bruger de assyriske, babyloniske og persiske konger til at straffe sit folk, så er det ikke et udtryk for, hvad han *egentlig* vil. Guds *egentlige* væsen er at være "sen til vrede og rig på troskab og sandhed" (2 Mos 34,6), og "selv når han kuer," som det var tilfældet, da babylonerkongen Nebudkadnesar ødelagde Jerusalem og førte folket i eksil, så "forbarmer han sig i sin store troskab, det er ikke af hjerter, han mishandler og kuer mennesker" (Klag 3,32-33). Gud bruger med andre ord det onde til det gode, således at "alt" – med et citat fra NT – "virker sammen til gode for dem, som elsker Gud" (Rom 8,28).

Hvis vi skal sammenfatte Bibelens udsagn om Guds vilje, kan det altså være nyttigt at skelne mellem 1) *Guds absolutte og egentlige vilje*, som udtryk for Guds inderste væ-

Gud giver ikke bare regn og tørke, når naturen af sig selv producerer disse fænomener. Gud bestemmer i hvert enkelt tilfælde, om det skal regne.



FOTO: MICHAELA KOBYAKOV

sen og det, som Gud *egentlig* vil, og 2) *Guds betingede og tilladende vilje*, som et udtryk for det, som er *fremmed* for Gud, men som han alligevel gør for at kalde mennesker til omvendelse og frelse.

Der er altså et *asymmetrisk* forhold mellem Guds egentlige og fremmede gerning. Gud er kærlighed. Det er hans væsen. Men Gud er ikke vrede. Når Gud bliver vred, er det et udtryk for hans *reaktive* vilje, og hvad Gud gør i sin fremmede gerning, gør han for at kalde til omvendelse, så han kan gøre sin egentlige gerning, nemlig at forbarne sig i kærlighed.

Guds forsyn og det onde

I lyset af denne forståelsesramme kan vi nu gå til de mere springende punkter: Hvordan styrer Gud verden? Beslutter Gud alt det, der sker, eller har han givet naturen, menneskene og ånderne et vist frirum, hvor de kan virke efter eget forgydtebefindende, uden at han på forhånd har besluttet, hvad

vi skal gøre, og uden, at han på forhånd ved, hvad vi vil gøre? Detailstyrer Gud alt? Eller gør han det kun i de troendes liv eller i situationer med frelseshistorisk betydning?

Gud er stadig dybt engageret i at opretholde sit skaberværk. Han "har skabt verden med alt, hvad den rummer," og "det er ham, der [stadig] giver alle liv og ånde og alle ting" (ApG 17,24f).

Men Guds virksomhed begrænser sig ikke til det generelle plan. Han opretholder skaberværket i detaljen. Gud giver ikke bare regn og tørke, når naturen af sig selv producerer disse fænomener. Gud bestemmer i hvert enkelt tilfælde, om det skal regne. I Amos' Bog pinder Gud detailstyringen af naturen ud: "Det var dog mig, der forholdt jer regnen, da der endnu var tre måneder til høst. Jeg lod det regne over den ene by, men ikke over den anden. Én mark fik regn, mens den, der ikke fik regn, tørrede hen (Amos 4,7).

Om samme detailstyring siger Moses, at

israelitterne skal huske, "hvordan Herren din Gud nu i fyrrer år har ladet dig vandre i ørkenen ... Dit tøj blev ikke slidt i laser og faldt ikke af dig, og dine fødder svulmede ikke op i disse fyrrer år (5 Mos 8,2.4).

Gud detailstyrer også mennesket. Det var Gud, der "var med Josef og viste ham godhed og lod ham finde yndest i arrestforvarerens øjne" (1 Mos 39,21), ligesom det var Gud, der sendte Josef i forvejen for at holde sin familie i live (1 Mos 45,7). Da Paulus mødte Jesus uden for Damaskus, svarede Jesus på hans spørgsmål om, hvad han skulle gøre: "Rejs dig og gå til Damaskus; dér vil man sige dig alt, hvad du er bestemt til at gøre" (ApG 22,10).

Guds detailstyring

Bibelen går imidlertid endnu videre i sine udsagn om Guds detailstyring.

For det første gælder Guds detailstyring ikke kun pagtsfolket eller handlinger, som er frelseshistorisk nødvendige. Amos min-

der israelitterne om, at der i forhold til Guds styring af verden ikke er forskel på dem og andre folk: "Er I ikke for mig, israelitter, ligesom nubierne? siger Herren. Har jeg ikke ført israelitterne op fra Egypten, filistrene fra Kaftor og aramæerne fra Kir?" (Am 9,5-7). Hos Jeremias er Gud lige så international, når han siger, at "snart truer jeg et folk eller et kongerige med at rykke det op med rode, rive det ned og ødelægge det. Men hvis det folk, jeg har truet, vender om fra sin ondskab, så fortryder jeg den ulykke, som jeg har planlagt mod det. Snart lover jeg et folk eller et kongerige at bygge det op og plante det" (Jer 18,7-9).

I Ordsprogenes Bog, som handler om livet på skabelsesplanet, hedder det, at "I en mands hjerte er der mange planer, men det er Herrens beslutning, der står fast" (19,21). I NT anfører Paulus i sin tale på Areopagos, at "af ét menneske har [Gud] skabt alle folk og ladet dem bosætte sig overalt på jorden og fastsat bestemte tider og grænser for, hvor de skal bo" (ApG 17,26).

For det andet er det ikke kun det gode, men også det onde, Gud styrer i verden. Når Gud siger, at "den, der slår en mand ihjel, skal lide døden," så tilføjes det, at "har [drabsmanden] imidlertid ikke tragtet [offeret] efter livet, men Gud lod det ske ved

hans hånd, kan han flygte hen til et sted, jeg vil anvise dig" (2 Mos 21,12f). Her lovgiver Gud for situationer, hvor han selv – dvs. Gud – lader et i borgerligt henseende uskyldigt menneske dø for en morders hånd.

Dermed påtager Gud sig altså sin del af ansvaret for drabet. Når Gud retorisk spørger "Hvem overgav Jakob til plyndring, hvem udleverede Israel til røvere? Var det ikke Herren, ham vi havde syndet mod? De ville ikke vandre ad hans veje eller lytte til hans belæring" (Es 42,24), så var konsekvenserne af denne "overgivelse" formentlig det samme som i samtidig krigspraksis, hvor uskyldige børn blev dræbt, uskyldige kvinder blev voldtaget og uskyldige gravide fik sprættet maven op, så både de og deres uskyldige fostre døde. Og vi har ingen begrundelse for at sige, at denne ondskab kun ramte dem, der *ikke* "ville vandre ad hans veje eller lytte til hans belæring."

Tværtimod. En del af klagen i Klagesangen tager netop udgangspunkt i, at både retfærdige og uretfærdige blev ramt af Herrens straf gennem babylonernes ødelæggelse af Jerusalem. Selvom Herren "kuede [Jerusalem] for hendes mange synders skyld" (1,5), så klages der over, at de uskyldige børn og spæde, der ligger "afkræftede af sult på hvert et gadehjørne," skal

lide sammen med skyldige: "Se, Herre, og mærk dig, mod hvem du gør dette. Skal kvinder æde deres livsfrugt, de børn, de selv bragte til verden?" (2,19-20). Alligevel er den klagende ikke i tvivl om, at det kommer fra Herren: "Hvem taler, så det sker, uden at Herren har befalet det? Udgår ulykke og lykke ikke af den Højstes mund?" (Klag 3,37f).

Her handler det *ikke* om, at Gud lader en person *uforvarende* slå et i borgerligt henseende uskyldigt menneske ihjel (som i 2 Mos 21), men at han beslutter sig for at overgive mennesker både i og uden for pagtsfolket til agenter (assyrierne og Satan), som har til intention at forvolde ondt, og som derfor holdes ansvarlige for deres handlinger.

Esajas fortæller os, at assyrierne på kong Akaz' tid havde til hensigt at "tilintetgøre og udrydde mange folk" (10,7) og at de derfor ville blive straffet for deres ondskab, men at Gud *samtidig* brugte det onde, som assyrierne selv ville, som sin "vredes kæp" (10,5): "Når Herren har fuldført hele sit værk på Zions bjerg og i Jerusalem, vil jeg straffe Assyriens konge for frugten af hans hjertes hovmod og for hans stolte øjnes pral" (10,12).

Dobbelt ansvar

Stærkest af alle steder ser vi dog denne ➤

Jens Bruun Kofoed; Vi må fastholde, hvad Bibelen *paradoksalt* nok siger om Guds almagt og menneskers ansvar

Guds handlemåde i korsfæstelsen af sin egen søn: "Det var Herrens vilje at knuse ham med sygdom," og "når hans liv er bragt som skyldoffer, ser han afkom og får et langt liv, og Herrens vilje lykkes ved ham" (Es 53,10).

Og Peter og Johannes understregede i deres bøn sammen med medkristne, at det, som Herodes og Pilatus m.fl. gjorde mod Jesus, var "at udføre det, som din hånd og vilje forud havde bestemt skulle ske" (ApG 4,27f).

På den ene side placerer Peter tydeligvis ansvaret for Jesu død hos jøderne, når han siger, at "ham fik I udleveret efter Guds fastlagte bestemmelse og forudviden, og ved lovbrøderes hånd naglede I ham til korset og dræbte ham" (2,23). Samtidig var det efter Guds vilje og i overensstemmelse med hans forsyn, at det skete.

At selv korsbegivenheden udlægges af apostlene på denne måde viser, at det ikke kun er i GT, men også i NT, vi finder denne forståelse af Guds styring af verden. Gud detailstyrer alle ting, ikke bare det, som er godt eller har frelseshistorisk betydning, men også de onde handlinger, og ikke bare i sine børns liv, men også i verden som helhed. Samtidig stilles mennesket altså til ansvar for selv at have besluttet og udført de

onde handlinger, ligesom Djævelens magt i verden ikke på nogen måde undskyldes eller undervurderes.

Modsætning eller paradoks

Men hvordan kan mennesket eller Satan gøres ansvarlige for onde handlinger, som Gud beslutter og virker? Og hvis Gud beslutter onde handlinger, er han så ikke ond?

Teologer har gennem hele kirkens historie forsøgt at opløse denne tilsyneladende modsætning, og ét af løsningsforslagene er, at Gud kun detailstyrer de forhold, som har frelseshistorisk betydning, mens han i alle andre forhold har givet mennesket frihed til selv at beslutte og gøre, hvad det vil. Af samme grund er Gud *ikke* ansvarlig for de onde handlinger. De skyldes alene Satan og onde mennesker.

Problemet med denne "løsning" er paradoksalt nok, at det henter sin argumentation i et forsvar for det bibelske gudsbillede. Motivationen bag løsningsforslaget er klart bibelsk, nemlig at fastholde Gud som den, der *kun* er god, og som derfor ikke er ophav til det onde eller årsag til synden. Men dermed bliver det også et logisk problem, hvis det onde blot i ét eneste tilfælde bliver beskrevet som værende efter Guds vilje eller noget, han har besluttet.

Så kan det nemlig ikke længere hævdes, at Gud *kun* er god.

Alene ovennævnte udlægning af Jesu død (ApG 4,27f) udgør altså et stort problem for denne løsning. Dertil kommer, at selvom enkelte udsagn om Guds forsyn måske isoleret set kunne tolkes som støtte for en sådan rammeforståelse, er der så mange andre udsagn, der taler imod den, at vi samtidigt må fastholde *både* Guds og menneskers ansvar for onde handlinger – ikke bare i forbindelse med Jesu død, men som et konsistent udtryk for Guds detailstyring af verden.

I stedet for at opløse denne tilsyneladende modsætning ved at hævde, at de to sider udelukker hinanden, er det bedre at betragte den som et *paradoks*. Et paradoks er en for mennesket ufattelig tanke, der fastholder to tilsyneladende uforenelige ting samtidig. Det er menneskeligt uforståeligt, at det kan lade sig gøre, men alligevel fastholder vi det som et udtryk for, hvad Bibelen lærer om Gud.

Den bedste beskrivelse af forholdet mellem Guds almagt og den menneskelige ansvarlighed er derfor også at fastholde, hvad bibelteksterne *paradoksalt* nok siger om Guds almagt og menneskers ansvar, nemlig at *begge* følgende udsagn er kompatible,



Jens Bruun Kofoed, f. 1963

Cand.theol. 1992, ph.d. 2001

Lektor ved Dansk Bibel-Institut og professor ved Fjellhaug International University College

dvs. sande og forenelige:

- *Gud er absolut suveræn*, men hans suverænitet fungerer *aldrig* på en sådan måde, at menneskets ansvarlighed bliver suspenderet.
- *Mennesket er moralsk ansvarligt* og stilles derfor med rette til regnskab for de valg, det træffer, *uden* at denne ansvarlighed på noget tidspunkt begrænser Guds absolute suverænitet.

Selv når vi fastholder dette paradoks, så ville tanken om, at Gud også beslutter det onde *stadig* være uudholdelig, *hvis* han stod bag det onde *på samme måde*, som han står bag det gode. Men det gør han netop ikke. Her må vi fastholde andre udsagn om, at Gud *kun* er god og derfor intet *moralsk* ansvar har for det onde, og at Gud, når han beslutter sig for at overgive mennesker i onde agents vold, ikke gør det af hjertet, men som sin fremmede gerning.

Eftersom Gud er absolut suveræn, bevarer han det *logiske* ansvar for de onde handlinger – han kunne nemlig have forhindret enhver ond handling, hvis han ville – mens det *moralske* ansvar alene ligger hos Djævelen eller onde mennesker. Ja, i syndens verden *benytter* Gud sig af onde agenter, som gør det, de selv vil, og som derfor alene bærer

det moralske ansvar for deres onde handlinger, men det, som Gud egentlig vil, og som afspejler hans oprindelige vilje og evige væsen er *kun* godt.

Hvis vi ikke får kommunikeret *alle* disse bibelske sandheder om Guds forsyn og det onde, er det ikke underligt, at mennesker *hører* det, som om Gud er ond. I samtale og forkyndelse må vi derfor søge at finde formuleringer, som uden at gå på kompromis med Biblens klare tale om Guds detailstyring, fastholder, at Gud er god.

Trøsten

Hvor er trøsten dog at finde i en sådan forståelse af Guds forsyn? Når det onde rammer den ene og ikke den anden, får vi sjældent konkret svar på hvorfor. Vi må derfor som regel nøjes med de generelle svar, som Bibelen giver os, nemlig at det sker for at kalde mennesker, som ikke tror på Gud, til omvendelse (Luk 13,4-5), eller fordi det på en for os uforståelig måde virker sammen til gode for dem, som elsker Gud (Rom 8,28).

Det sidste udtrykkes indirekte også af Job, som intet svar fik på sit spørgsmål til Gud om, hvorfor han havde ladet Satan og onde mennesker pine og plage ham. Paradoksalt nok blev trøsten for Job, at han havde lært Guds almagt at kende på et dybere plan –

"Jeg havde hørt rygter om dig, men nu har jeg set dig med mine egne øjne" (Job 42,5) – og at dette kendskab gjorde ham tryk ved at være i Guds hænder, *selvom* han stadig ikke forstod Guds beslutning om at plage ham (Job 42,2f).

Den stærke trøst i denne forståelse af Guds forsyn og det onde er altså, at eftersom den almægtige Gud har det logiske ansvar, så er det også i sidste ende ham, vi har med at gøre, ikke med mennesker.

Derfor skal vi under alle forhold vende os til ham og tale med ham om alle ting. Under alle forhold er vi i Guds hånd. Han har kontrollen i alt. Han styrer alt. Intet sker, uden at hans hånd, viden og plan er med. Når vi dør, er det i Guds time, for han er virkende i alt.

Men selvom han aldrig slipper den overordnede kontrol og styring, så sker der ting, som er imod hans vilje. Gud gør bare det, at han bruger det til at føre sin gode vilje igennem. Almagten viser sig ved, at han i sin almægtighed også bruger det, som er imod hans vilje. Det ser vi tydeligst af alle steder i korsets *dårskab*, hvor Gud i den lidende Kristus selv bærer konsekvenserne af alverdens ondskab til retfærdiggørelse, helligelse og forløsning for enhver, som tror (1 Kor 1,18-31).

TEMA

Guds ord til det lidende menneske

AF BØRGE HAAHR ANDERSEN

Det unge nygifte par var på bryllupsrejse og havde valgt en hyggelig kahyt på Oslo-båden som bryllupssuite. Desværre blev det stormvejr, og manden tilbragte den halve nat med brækbaljen. Bruden følte sig ignoreret og tænkte på, hvilket ynkeligt vrag hun havde giftet sig med. "Du har sagt, at du vil elske mig i medgang og modgang," klagede hun. "Ja, men ikke i søgang!" svarede han.

Min far yndede at fortælle denne gamle vittighed med jævne mellemrum. Men lad os bare bruge den som anledning til at reflektere lidt over ordlyden i ægteskabsløftet: "Vil du elske og ære hende i medgang og

modgang i hvad lykke, Gud den Almægtige vil tilskikke jer?"

Formuleringen *i medgang og modgang* er en typisk bibelsk formulering, hvor man med to kontrastord beskriver hele livets sammensatte virkelighed.

Når der i Bibelen står, at Gud er *lykkes og ulykkes skaber* (f.eks. Es 45,7), så kaster det et perspektiv over nogle konkrete begivenheder på profetens tid. Men pointen er at betone, at Gud er den, som skaber og virker *alt*. Det er det, der også siges med de kendte ord i vielsesritualet. Et menneskes og et ægtepars fremtid består ikke af *tilfældigheder*, men af guddommelige *"tilskikkelser"*.

Der sker ret forstået ikke noget, som Gud ikke vil, og som han ikke har virket, og som ikke er en del af hans hensigt og plan.

Paradokset i Guds virke

Dermed har jeg sagt noget sandt om Guds virke. Samtidig har jeg ikke sagt noget udtømmende. Skal vi forstå det bibelske helhedsbillede, må ovennævnte formuleringer sammenholdes med andre udsagn i Bibelen. Ellers gør vi Gud til den endeligt ansvarlige for synd og ondskab i verden.

Efter at have forkyndt Guds dom over Israel og folkene over deres synd og ondskab, siger Herren: "Hvorfor vil I dø, Israels hus? Jeg ønsker ikke nogens død, siger Gud Herren. Vend om, så skal I leve!" (Ez 18,31-32). Gud vil ikke det onde. Det fremgår også af de ti bud og af bønnen i fadervor: Ske din vilje!

Paradokset er: Alt, hvad der sker, er dybest set et udtryk for Guds vilje og virke. Og

Troens hvile; Jeg er ikke i tilfældighedernes vold eller i de astrologiske stjernetegns vold. Jeg er i Guds hånd

samtidig vil Gud *ikke* synd, død og ondskab! Flere steder i Bibelen står den slags formuleringer side om side. I Klagesangene 3,38 står der: "Udgår ulykke og lykke ikke af den Højstes mund?" Og i 3,33: "Det er ikke af hjertet, han mishandler og kver menesker."

Det velsignede paradoks har altså mindst to sider:

1) Gud er god, og hans evige væsen er, at han vil os det godt. Synd og ondskab strider mod hans vilje.

2) I syndefaldets verden møder vi Guds vilje og virke både gennem lykke og ulykke, og intet kan ske imod Guds almægtige vilje og virke. Uanset hvad der sker os, så vil Gud os det bare godt, selv når det, vi oplever, er ondt og gør ondt. Vi er altid i hans hånd og varetægt, selv på ulykkens og fortvivlelsens dag. Modgang er en del af hans tilskikkelse.

Tankemæssigt kan vi aldrig forstå Guds virke i syndefaldets verden, og Bibelen beskriver den kun ved hjælp af paradokser. Men troen kan lære at hvile i Guds forsyn, selv når fortegnet er gråd og klage. Jeg er ikke i en blind skæbnes vold. Jeg er ikke i tilfældighedernes vold eller i de astrologiske stjernetegns vold. Jeg er i Guds hånd.

I den svenske version af Pontoppidans forklaringer til Luthers lille Katekismus spør-

ges der: "Hvad bør vi tænke om de ulykker, som rammer mennesker her i verden? Svar: De ulykker, som træffer mennesker, bør vi aldrig anse for at være tilfældige eller en blind, ubevægelig skæbnes værk, men er sendt (tilskikket) af Gud for syndens skyld for at straffe, værne og vække de ugudelige og prøve de gudfrygtige og styrke deres håb, kærlighed og tiltro til Gud."

Bibelsk perspektiv – tre hovedlinjer

Det betyder, at vi må fastholde en række bibelske sandheder, hovedlinjer, på samme tid:

1) Gud virker alt

– og alligevel tillades det onde

En række bibelske salmer betoner, at Gud er den almægtige skaber og opretholder, som virker alt i naturen og i den skabte verden. Han er også den evige konge, som hersker og regerer i menneskets brogede verden, og han lader alt forme sig efter sin plan og sit virke.

Samtidig spiller fjenderne en stor rolle i Salmernes bog. Fjenderne gør oprør mod Gud og mod Guds salvede konge. Salmisten møder dem i form af de politiske fjender af Israel og af de gudløse i Israel, der har

kastet pagtstroskaben over bord. Han kan også møde fjender i sit eget indre og må erkende, at der i hvert eneste menneske er en iboende trang til gudsoprør.

De to bibelske sandheder står side om side, uden at de tankemæssigt hænger sammen. Gud er den, som virker alt og hersker over alt. Samtidig er fjenderne der med deres destruktive gudsoprør.

I det lange løb og i evighedens perspektiv vil Gud nedkæmpe alle fjender, og allerede her i tiden er gudløshed og ondskab inddraget i Guds uransagelige styre af historien og verden. Engang skal den gudfrygtige forstå det, som her og nu er en gåde. Men her og nu ser det ikke ud til at hænge sammen.

2) Den menneskelige erfaring får mund og mæle

Salmernes bog beskriver ikke blot de to sider af Guds virke i verden (at han virker alt og at han tillader fjenderne at hæрге). Men også troens kamp og troens protest mod disse vilkår beskrives. Spørgsmålet formuleres igen og igen: Hvorfor skal den gudfrygtige lide og rammes af sygdom, krig og ulykker, mens den gudløse slipper?

I praksis betyder det, at alle tankemæssige og følelsesmæssige indvendinger mod Guds virke får mund og mæle i de bibel-



At skælde ud på Gud; Denne del af Bibelens udsagn er meget betonet i vores tid

ske salmer. Hele registeret af smerte, tvivl, oprør og protest får spalteplads. Salmisten ved et eller andet sted godt, at Gud altid har retten på sin side. Han ved, at Gud har en overordnet og skjult plan, som han engang vil bringe for dagen. Men her og nu fatter han ikke en brik af Guds virke. Og smerten, gråden og protesten bliver omsat til ord og til klage.

3) Gud har en skjult og god hensigt med alt det, der sker

Når Gud er god, og når det er Gud, der virker alt, så er essensen af Guds virke, at Gud i sin suverænitæt kan bruge alt, inklusiv lidelse, modgang og død, til at fremme sin plan og gode vilje. Josef udtrykker det i samtalen med sine brødre: "I tænkte ondt mod mig, men Gud vendte det til det gode" (1 Mos 50,20).

Det er også essensen af Salme 23, hvor der tales om mørkets dal og om fjender, der forfølger, men hvor summen er, at "godhed og troskab følger mig, så længe jeg lever." Eller i Salme 73, hvor Asaf efter at have kæmpet voldsomt mod alt det i sit liv, som han ikke forstår, konkluderer, at i lyset af Guds virke er den egentlige lykke at leve Gud nær, om så krop og hjerte forgår.

Gud har en overordnet hensigt med alt

det, der sker. Hensigten er at lede den gudløse til omvendelse (Luk 13,1-3) og at forme og opdrage den troende til at vende sig mod de egentlige og varige værdier (Hebr 12,4-13).

På den onde dag er det troens ret og privilegium at sætte ord på sorg og klage i bøn til Gud, og samtidig i åbenbaringsens lys at flytte fokus fra sig selv til Guds perspektiv. Mest dristig formulerer Paulus det måske, når han siger, at "alting virker sammen til gode for den, som elsker Gud" (Rom 8,28).

Tre ting at sige til det lidende menneske

Intet menneske slipper for modgang og lidelse. Det kan være sygdom, dødsfald, knuste drømme om ægteskab og familie, barnløshed, samarbejdsproblemer i menigheden eller på arbejdspladsen. Hos nogle er det åbenlyst og offentligt, at de har deres kampe og kriser. Hos andre er det mere skjult.

Hvad siger vi til hinanden, når vi rammes af sygdom, død eller voldsomme livskriser?

For det første vil jeg understrege, at Bibelen giver plads til at sætte ord på klage og alt det, vi ikke forstår. Her har ikke mindst Salmernes bog i 3000 år været en kilde til trøst og hjælp for den lidende. David og

de andre salmedigtere er uhyre frimodige i det, de vover at sige til Gud. Sorg, tvivl, smerte, protest – alt dette bliver omsat til ord og klage, henvendt til Gud: Gud, hvor var du, da den onde dag ramte mig? Har du glemmt mig, Gud? Hvorfor sover du, herre?

NT føjer et perspektiv til dette. Det understreger, at Jesus selv blev fortrolig med modgang, lidelse og sygdom og død. Jesus blev i ét og alt som sine brødre: "For som den, der selv er blevet fristet og har lidt, kan han hjælpe dem, der fristes" (Hebr 2,18).

Denne del af Bibelens udsagn er meget betonet i vores tid: Vi må have lov at skælde ud på Gud, for det gøres der i de bibelske salmer. Jesus er den medlidende, som altid står på offerets side, siger man.

Efter mit skøn er det et vigtigt bibelsk anliggende at give plads til klage, sorg og tvivl i mødet med tilværelsens brutalitet. Problemet er, at denne side er blevet rendyrket i den moderne teologi på en måde, så det er alt, hvad man har at sige til det lidende menneske. Gud bliver i så fald en terapeut, som er god til at lytte, som synes, det er synd for os, og som er solidarisk med os i nød og ulykke.

Det andet, vi skal sige til hinanden, er, at når vi har talt ud med Gud om vores nød og smerte, så har Gud noget at sige til os. Gud



Børge Haahr Andersen, f. 1956

Cand.theol. 1986

Rektor på Dansk Bibel-Institut

ønsker, at vi skal lytte til hans ord og løfte og det guddommelige perspektiv, som det giver os.

Vi er ikke i tilfældighedernes vold, ikke i skæbnens vold, og vi har ikke arvet en dårlig karma fra tidligere liv. Vi er – også på nødens dag – i Guds hånd, og der sker os ikke noget, som ikke er en del af hans guddommelige virke.

Selv om vi ikke forstår, hvorfor det ene eller andet skulle ske, kan troen hvile i, at Gud i sin almagt styrer alt, og at selv ulykens dag kommer fra Gud og er undergivet hans almægtige virke. En kristen må bære sit kors. Dermed menes, at vi må acceptere, at Gud lægger lidelser, modgang og ulykker på os – for derigennem at fremme sin evige plan og vilje med os.

Det tredje, vi må minde hinanden om i mødet med lidelse og ulykke, er, at alting samvirker til gode for den, som elsker Gud. Vi kan ikke fra vores menneskelige vinkel svare på, hvorfor ulykens dag kommer. Men vi kan nå dertil, at vi kan tro og hvile i det, vi ikke kan se, men som Guds ord og løfte taler om: at Gud kan vende ondt til godt og fremme sin gode vilje gennem det, der i vores øjne er ondt og gør ondt.

På kort sigt er det umuligt at se noget som helst positivt formål med det, Gud gør ved

os. Men på lang sigt kan et Guds barn nå til – ikke at forstå, hvorfor ulykken kommer, men dog – at erfare, at Gud kan vende det smertefulde til noget frugtbart og godt. Først evighedens klarhed gør denne erfaring entydig. Men troen kan allerede nu hvile i Guds ord og løfte.

Udfordring til sjælesorgen i dag

De to sidstnævnte punkter er på mange måder blevet fremmede for forkyndelse og sjælesorg, ikke blot i moderne teologi, men langt ind i vores egne rækker. Jeg blev selv opmærksom på det gennem en række salmer i Den Danske Salmebog, hvor den del af Guds ord får mund og mæle.

I en række kernesalmer af Luther, Gerhard, Kingo, Brorson og Lina Sandell sættes der med stor dristighed ord på Guds forsyn og hjælp og underfulde måde at styre og lede sine børn. "Han, som har skabt og styrer alt, blev dog på skød barnlille kaldt," synger vi f.eks. med Luther og Grundtvig (DDS 108).

Lad mig give én dristig smagsprøve fra en julesalme af Brorson (DDS 109, v.6):

Og blandes end min frydesang med gråd og dybe sukke, så skal dog korsets hårde tvang mig aldrig munden lukke;

når hjertet sidder mest beklemt, da bliver frydens harpe stemt, at den kan bedre klinge; og knuste hjerter føler bedst, hvad denne store frydesfest for glæde har at bringe.

I sjælesorgen skal vi trække på alle tre ovennævnte punkter. Når et menneske rammes af voldsomme ulykker, skal vi sammen med de efterladte og lidende sætte ord på nød og klage og det, vi ikke forstår. På længere sigt skal vi inddrage de to andre punkter, hvor vi i medvandring og samtale flytter fokus fra sorguniverset til Guds skjulte forsyn og hjælp, sådan at troen har et fokus og et hvilepunkt.

Som Lina Sandell dristigt siger det (DDS 49, v.5):

Om han tager, om han giver, samme Fader han dog bliver, og hans mål er kun det ene, barnets sande vel at tjene.

TEMA

Luthersk syn på Guds almagt og det onde

AF ASGER CHR. HØJLUND

Som det nok er dette blads læsere bekendt, er troen på Guds almagt til debat i disse år. I den brede teologi har troen på Guds magt som en magt, der griber ind i og styrer denne verden, længe været under angreb.

Den er ifølge mange moderne teologer uforligelig med den forståelse af verden, naturvidenskaben har givet os. Man reducerer derfor Guds "almagt" til noget, der ligger inden for den naturvidenskabelige ramme.

Så begrænset er der ikke nogen, der tænker inden for vores del af kirken. Her fastholder man troen på Gud som den, der har skabt alle ting og hvert øjeblik holder sit skaberværk oppe. Og som ikke "bare" virker

inde fra sit skaberværk igennem de processer, han har sat i gang og styrer, men som også står over det og *udefra* griber ind i det.

Men hvordan skal denne almagt nærmere forstås – hvis den da skal forstås? Hvor omfattende og radikal er den? Betyder Guds almagt dybest set, at han er den, der på forhånd har bestemt alt, ned i mindste detalje? Fordi fremtiden ikke er fremtid for ham, men evig nutid? Eller er der en frihed i Guds skaberværk, som gør, at det ikke er alt, der sker, der er identisk med Guds forudbestemmelse og vilje, men at hans vilje sommetider sker på tværs og på trods af det?

Da det ikke mindst er Luther, der har givet anledning til denne diskussion, skal vi begynde med ham, inden vi vender os til den lutherske ortodoksi. Til sidst sammenligner vi dette med den calvinske eller reformerte

forståelse, som ortodoks lutherdom i dette stykke stod i modsætning til, og som i dag igen ser ud til at have vind i sejlene i nogle kredse.

Den trælbandne vilje

Det er ikke mindst Luthers skrift *Om den trælbandne vilje*, der har gjort Luthers synspunkter kendt. Heri skrev Luther mod Erasmus af Rotterdam, en af tidens mest kendte lærde. Erasmus havde i begyndelsen fulgt Luthers opgør med paven og hans tilhængere med sympati. Men på et punkt mente han, at Luther gik alt for langt, nemlig i hans tale om, at frelsen helt og holdent afhang af Guds vilje og forudbestemmelse. For dermed blev menneskets frie vilje jo helt tilsidesat, og Gud blev ansvarlig for alt.

Forudbestemt; Betyder Guds almagt dybest set, at han er den, der på forhånd har bestemt alt, ned i mindste detalje?

Men Luther giver ikke køb på sin forståelse. Tværtimod beskylder han Erasmus for med sin forståelse at gøre Gud alt for lille i forhold til den levende og virksomme Gud, vi møder i Bibelen. "Gud virker alt i alle, og ... ingenting bliver til uden ham, intet er virksomt uden ham." Det er derfor utænkeligt, at Gud ikke også er den, der virker i os, når vi søger ham og tror på ham; især da i betragtning af, at vores vilje ved syndefaldet er blevet bortvendt fra Gud og er helt afhængig af, at Gud griber ind.

Det er først og fremmest dette, der ligger bag Luthers stærke betoning af Guds magt og af menneskets totale afhængighed af ham. Luther er ikke ude i et filosofisk ærinde. Han er ikke ude på at komme med definitioner og nærmere bestemmelser af Guds forhold til verden i al almindelighed. Han er ude på at understrege, hvor helt og holdent frelsen afhænger af Gud. Det er for Luther en grundlæggende del af evangeliet. Frelsen afhænger overhovedet ikke at menneskets anstrengelser, men af Gud, der viser barmhjertighed.

At dette også involverer tro fra menneskets side, er lige så vigtigt for Luther. Mennesket er ikke en robot eller en dukke, med Gud som dukkefører. Mennesket skal tro. Det kaldes det til. Og dog er det sådan, at

heller ikke det er mennesket i stand til, hvis ikke Gud giver troen.

Gud som den skjulte og den åbenbarede

Jamen, hvis troen er afhængig af, at Gud giver den, så bliver han da ansvarlig for det onde? Måske ikke direkte. For Luther er meget klar på, at det er Djævelen og ikke Gud, der er ophav til det onde – Luther har rigtig meget at sige om det; Djævelen er en reel modmagt. Men indirekte. For hvis det står i Guds magt at give den tro, der frier os ud af Djævelens magt, hvorfor gør han det så ikke for alle?

Som svar på det kommer Luther med en vigtig skelnen, nemlig mellem *den skjulte Gud* og *den åbenbarede Gud*.

Der er sider ved Gud, der er skjult for os. Gud er ufattelig i sin storhed. Alt beror på ham. Bibelen giver glimtvis vidnesbyrd om det. Det er derfor noget, vi skal vide om. Vi kan let gøre Gud for lille.

Men det er ikke den Gud, vi skal søge eller forske i. Dette hører til Guds majestæt. Og den kan et menneske ikke nærme sig uden at gå til grunde. Vi skal derimod søge Gud i den fornedrede skikkelse, han har iklædt sig, først og fremmest i Jesus. Og her møder vi en Gud, som vil, at alle mennesker

skal frelses. Han rækker sine arme ud og vil ikke afvise nogen af dem, som søger ham.

Hvordan Gud i denne skikkelse hænger sammen med Gud i hans majestæt, ligger det uden for vores rækkevidde at forstå. Det er noget, vi fastholder i tro, idet vi retter øjnene derhen, hvor Gud viser os og vil, at vi skal kende ham, nemlig i hans Søn. "Det er min elskede søn. Hør ham!" (Mark 9,7).

Dette sidste er et anliggende, der bliver stærkere og stærkere hos Luther, som årene går.

Den lutherske ortodoksi

Perioden fra nogle årtier efter Luthers død og frem til begyndelsen af 1700-tallet kalder man den lutherske ortodoksi. Det var en periode, hvor man var optaget af at gennemtænke og udfolde det lutherske anliggende.

Og det er helt tydeligt, at man her er optaget af at fastholde troen på Gud som den, der styrer alt. Gud er ikke bare den, der har med de store linjer i historien at gøre, mens de små trivialiteter ligger uden for hans interesseområde. Skulle noget være for småt for ham, som kender tallet på vores hovedhår, og som har skabt hvert kryb på jorden?

Et typisk eksempel på, hvordan man inden for ortodoksien søger at indkredse denne >

Calvinsk teologi; Det er Gud og hans vilje fra evige tider, der står bag, at et menneske bliver frelst. Men det er også Gud og hans evige vilje og beslutning, der står bag, at et menneske ikke tager imod i tro og bliver frelst

virkelighed ved hjælp af korte begreber, har vi i de tre latinske ord: conservatio (oprettholdelse), concursus (medvirken) og gubernatio (styring).

For det første viser Guds almagt sig i, at han holder alting oppe. Skabelsen af intet er ikke bare noget, der hører begyndelsen til. Hvert øjeblik holder Gud alting oppe. Hvis ikke Gud gjorde det – og dermed hvert øjeblik ville sit skaberværk – ville det synke tilbage i det intet, det kom fra.

For det andet viser Guds almagt sig på den måde, at han virker sammen med det, som han har skabt og givet liv. Ved at skabe har Gud givet noget et selvstændigt liv. Gud sætter jorden til at frembringe grønne urter, som det hedder i Første Mosebog 1,11. En proces er i gang, hvor tingene hænger sammen. Det er ikke noget, man først har opdaget inden for moderne naturvidenskab.

Guds almagt er ikke kun noget, der eksisterer ved siden af eller på trods af de processer, der finder sted i denne verden. Det meste af sin magt udfolder Gud igennem disse processer. De er hans kanaler og hænder.

Men så viser Gud sig, for det tredje, også på en styrende måde. Gud vil noget med verden og det, der sker i den. Han er ikke bare den, der giver den liv. Og han er heller

ikke bare den, der virker igennem dens processer. Han er den, der griber ind og styrer dem. På en for os skjult måde leder han denne verden mod det mål, han har sat. Og det gælder både for verden som helhed og for den enkelte. Han forbliver herren i alle ting.

Det lutherske spændingsforhold

Tilsammen giver dette et billede af et skaberværk, der nok har sit eget liv, men hvor det dog er Gud, der virker og er herre i og gennem alting. Sådan som vi synger det i f.eks. Paul Gerhards salme: "Han, som kan stormen binde, hvem bølgen lyde må, han kan og vejen finde, hvorpå din fod kan gå."

Men samtidig er det vigtigt for ortodoksien at understrege, at dette ikke betyder, at Gud vil det onde. Hvor Luther enkelte steder i *Om den trælbundne vilje*, som en slags logisk følge af troen på Guds magt, kunne sige, at Gud også vil synderens død, altså står bag den vantro, der ender i fortabelse – men vel at mærke som noget, vi siger om den skjulte Gud, ham, vi ikke skal udforske – afvises det direkte af ortodoksien.

Som det hedder i en dogmatik fra den tid: "Når det drejer sig om de onde handlinger eller alle de synder, som tillades, gælder det, at det guddommelige forsyn hverken

vil eller godtager dem, men på alle måder misbilliger dem, ikke befaler dem, men hindrer dem med sine strengeste love. Det (guddommelige forsyn) hverken hjælper eller fremkalder dem, men enten hindrer dem helt eller fastsætter mål og grænser for de ugudeliges ondskab og leder dem til det gode slutmål. Med retfærdig straf bringer det til sidst hævn over al ugudelighed hos dets ophavsmænd."

Gud vil aldrig det onde, selv om han kan tillade det. Tværtimod viser hans ord, at han er det ondes absolutte modsætning.

Den calvinske forståelse

Noget af baggrunden for denne markering er uden tvivl det opgør, man stod i i forhold til calvinismen.

Calvin og de, der fulgte i hans spor, havde ligesom Luther meget stærkt understreget Guds magt og forudbestemmelse. Intet talte stærkere om frelsen som Guds værk. Det var Gud alene, der skulle have ære. Dette med Guds ære spiller i det hele taget en afgørende rolle i calvinsk og reformert tankegang.

Og i de første år efter Luthers død var man sig ikke bevidst, at der var nogen forskel mellem calvinister og lutherske på dette punkt. Der, hvor forskellen fra begyn-

delsen viste sig, var i forståelsen af sakramenterne.

Men på et tidspunkt viste det sig, at der alligevel var en vigtig forskel. Det viste sig nemlig, at calvinisterne lagde større vægt på forudbestemmelsen end på Jesu død. Hvor de lutherske sagde, at Jesus var død for alle, og på den baggrund med frimodighed forkyndte, at Gud vil, at alle mennesker skal frelses, blev det afvist af calvinisterne. Frelsen lå i den bestemmelse, Gud havde gjort for hvert enkelt menneske i evigheden. Og dermed kunne Jesu død ikke være en død for alle, men kun for de udvalgte.

Dermed har vi læren om den dobbelte forudbestemmelse, bestemmelsen til frelse og til fortabelse. Den dobbelte forudbestemmelse spiller en central rolle i klassisk reformert teologi. Det er Gud og hans vilje fra evige tider, der står bag, at et menneske bliver frelst. Men det er også Gud og hans evige vilje og beslutning, der står bag, at et menneske ikke tager imod i tro og bliver frelst. Alt afhænger af Gud og hans vilje.

Først og fremmest skal dette tjene til at understrege Guds grundløse godhed mod syndere. At det så logisk fører med sig, at det også er Gud, der bliver årsagen til, at mennesker ikke kommer til tro, må vi tage med og bøje os for, idet vi ærer Gud.

Logisk set kan den slutning virke uomgængelig. Og calvinsk teologi er i det hele taget stærkt præget af logik og tankemæssig sammenhæng.

Kristus som omdrejningspunkt

Men her sagde luthersk teologi klart fra.

Det gjorde man sådan set allerede i det lutherske bekendelsesskrift *Konkordieformelen* fra 1577, altså inden striden med calvinisterne på dette punkt brød ud. I artikel 11 siger man her, at årsagen til, at vi mennesker bliver frelst, er Gud og hans vilje, mens det er os selv og vores vilje, der er årsag til, at et menneske går fortabt. Det er ikke Gud, der vil en synders død.

Logisk set hænger det ikke sammen. Men her er der så klare udsagn i Bibelen om Gud, der vil, at alle mennesker skal frelses, at logikken må falde.

Jamen, havde Luther da ikke også sagt det, som calvinisterne sagde? Calvinisterne har altid været glade for Luthers skrift *Om den trælbundne vilje*.

Jo, tilsyneladende havde han det. Men her glemmer calvinister og andre, der gør meget ud af disse sider ved dette skrift, at dette hører til den skjulte Gud, som vi ikke skal udforske. For Luther har det aldrig været meningen at gøre dette til omdrejnings-



Asger Chr. Højlund, f. 1951
Cand.theol. 1979, teol.dr. 1992
Professor ved Menighedsfakultetet

punktet for troen, sådan som det bliver hos calvinisterne. Omdrejningspunktet for troen er og bliver Kristus og hans død. Og det omdrejningspunkt holder de lutherske ortodokse fast ved. Så må logikken fare.

Det er baggrunden for den stærke og indædte lutherske afvisning af at forbinde synden og det onde med Guds vilje. Alting har sit liv fra Gud, der skaber og opretholder naturen. Men det betyder ikke, at Gud er det ondes årsag. Der er *kun én* årsag til det onde, og det er Djævelens og de ugudeliges vilje (CA 19).

At tingene så ikke går op som et regnestykke, er en anden ting. Gud er og bliver større, end vi er i stand til at forstå. Og det er godt. Men det er og bliver i Jesus, og *kun* i ham, vi kender Gud.

HORISONT

Spalten, hvor redaktionens medlemmer vil forsøge at sætte aktuelle og principielle forhold ind i en større sammenhæng.

Spalten vil også indeholde passager fra den kirkelige debat og klip fra forskellige blade og aviser.

Det svære valg

Den vestlige verden og demokratiet bygger på det enkelte menneskes ret til at træffe valg for sit liv. Det er i sandhed en gave, at vi i vores del af verden ikke fødes ind i en bestemt klasse, som vi aldrig kan slippe ud af, eller at vi er tvunget til at hylde den ideologi, som staten repræsenterer.

Først og fremmest vælger vi de politikere, som efter vores mening bedst kan varetage landets interesser – og vores egne, og vi fravælger dem, som vi mener, har udført jobbet utilfredsstillende. Desuden vælger vi, hvilke madvarer vi fylder i indkøbsvognen, hvilken skole vores børn skal gå på, hvilke tv-kanaler vi vil have adgang til osv.

Livet er fyldt med valg. Sandt nok er det ikke helt frie valg, vi træffer, da vi alle er underlagt begrænsende faktorer såsom økonomi, helbred og opvækst. Alligevel har vi i den vestlige verden et overflod af valg, vi skal træffe, og dermed et væld af muligheder for at forme vores egne liv.

Særligt unge mennesker skal træffe man-

ge valg omkring uddannelse, job, bopæl og ægtefælle. Derfor er en af de vigtigste opgaver for uddannelsessystemet da også at sætte unge mennesker i stand til at træffe personlige og kvalificerede valg.

Det er en svær kompetence at opnå, og mange unge føler et stort pres for at træffe de rigtige valg. De har jo alle mulighederne, siges det. Derfor er det også op til dem selv at vælge det rigtige. Men for dem kan valgfriheden af og til opleves mere som en byrde end en gave.

Valget – gave og byrde

For mig som kristen rummer hver enkelt dag også en lang række valg. Gud er ikke en diktator, som fjernstyrer mig. I stedet giver han mig muligheden for selv at vælge det gode og fravælge det onde. Det er både en gave og en byrde at skulle vælge, men vi kan ikke undgå det. Ikke at vælge er også et valg.

Jeg kan vælge at slukke for et tv-program, som forpester mit sind, eller jeg kan vælge at se det. Jeg kan vælge at svare venligt på

et uvenligt spørgsmål, eller jeg kan vælge at give igen af samme skuffe. Det betyder meget både for mig selv og mine omgivelser, om jeg vælger rigtigt. Det påvirker mine kolleger, hvis jeg er hævngherrig eller sladrende. Det påvirker min familie, hvis jeg er sur eller opfarende. Det påvirker mine tanker – og i sidste ende mine handlinger – hvis mit sind fyldes af umoralske billeder og ord. I sidste ende påvirker det mit forhold til Gud, hvis jeg opgiver kampen for at vælge det gode og fravælge det onde.

Det betyder ikke, at jeg så bare kan beslutte mig for at aflægge alt ondt og dermed blive syndfri eller perfekt; det er ikke muligt. Men jeg må dog holde fast i, at jeg har rigtig mange valg at træffe i løbet af en dag. Guds nåde fratager mig ikke dette ansvar.

Hvordan kan jeg så vælge det gode? Her handler det om gode vaner, som styrer mig i den rigtige retning. Gode aftaler med en ven eller ægtefælle kan også være en hjælp. Ikke mindst må jeg have tæt kontakt med ham, som kan vejlede mit sind og mine tan-

Vigtigt; Bibelen giver ikke basis for at forkynde ”fred og ingen fare,” hvis der er tale om én, som åbent og helt ind i døden har fornægtet troen på både Jesus og det evige liv

ker gennem sin Hellige ånd. Endelig må jeg lade mig fylde af glæden og taknemmeligheden over, at jeg trods dårlige valg stadig må kaldes Guds barn – det er fantastisk!

LM

Begravelsestalen

Jeg har i mit liv kun været til få begravelser, hvor jeg har været i tvivl om, hvorvidt den, der lå i kisten, døde i troen på Jesus og genopstandelsen. Måske siger det noget om den velsignelse, det er og har været, at vokse op i og blive gift ind i en familie af troende. Men måske siger det også noget om en begrænset berøringsflade i forhold til mennesker, som ikke er det?

Men uanset sorgen, som er der uagtet liv og tro, så er der en verden til forskel på at opleve en begravelse, hvor de pårørende synger med på salmerne, og hvor forkyndelsen af opstandelseshåbet er klar og med sammenhæng til den døde – og så at være der som den eneste, ud over præst og kirke-tjener, der synger, og hvor talen i hovedsagen handler om det liv, som nu er afsluttet.

I Kristeligt Dagblad d. 25. november 2013 skriver sognepræst Mads Davidsen en kronik om *Begravelsestalen i samtale med søndagens tekster:*

"Begravelsen skal sætte ord på døden, den skal forløse de pårørendes følelser, den skal sætte gang i den forstummede samtale," skriver han og fortsætter bl.a. med at anskue begravelsestalen i historisk lys:
"I 1800-tallets begravelsestaler kan man læse, hvordan prædikanterne tog sig store friheder i forhold til evangeliet. De udtalte sig med stor sikkerhed om både afdødes liv og frelse ... Alligevel har levnedsskildringen altid overlevet, ja, den lever i bedste velgående. Ifølge Einar Fogh, som har samlet og analyseret 927 begravelser, så er tendensen i nutidens begravelsestaler, at opstandelsen ikke har særlig stor plads, og at levnedsskildringerne fylder meget."

Ja til evangeliet – nej til alles frelse

Formålet med kronikken bliver derefter klarere, idet der henvises til en nyudgivet bog på Aros, hvor forfatterne (Mads Davidsen inkl.) lader *evangeliet* danne udgangspunkt for bl.a. begravelsestalen.

Jeg havde engang en rar kollega, som halvt i spøg og halvt i alvor sagde, at han ikke skulle i Himlen, fordi alle hans ven-

ner var i Helvede. Han døde i en ung alder, og jeg ved ikke, hvad der blev sagt til hans begravelse. Eller om han blev "et kristent menneske," inden han døde.

Jeg er med på, at der i en begravelsestale skal være plads til positiv tvivl og håb, uanset hvilke tanker præsten og de pårørende kan have omkring den dødes liv og tro. Og det er slet ikke præstens opgave at gøre sig til dommer over afdødes liv og frelse.

Men en forkyndelse om alles frelse – herunder at alle (døbte) er kristne mennesker – er en hån mod evangeliet. Bibelen giver ikke basis for at forkynde "fred og ingen fare," hvis der er tale om én, som åbent og helt ind i døden har fornægtet troen på både Jesus og det evige liv. I en sådan forkyndelse tager præsten Guds rolle og gør sig til herre over liv og frelse.

Det betyder ikke, at evangeliet ikke skal forkyndes til enhver begravelse; tværtimod. For de pårørende skal høre evangeliet. En positiv levnedsskildring af en kær afdød kan være en god oplevelse, men dens trøst er begrænset til gode minder, og den kan på ingen måde garantere evig frelse.

IBL

FOR TROEN

MIN SJÆL KLÆBER TIL STØVET

AF NICOLAJ SØNDBERG-JEPPESEN

Efter jeg er blevet far, har jeg lært, at det er en god ide at have en tube kontaktlim liggende et sted, så man nemt og bekvemt kan hive den frem, når behovet opstår. Navnlig min datter på fire år kommer med ting, der skal ordnes: ”Far kan ordne den,” siger hun, og snart er det hanken på hendes lille tepotte, snart er det foden på en dukke eller en sløjfe på en guldsko.

Jeg kan blive ret fascineret af at lime ting sammen. Først og fremmest får man ting, der er faldet helt fra hinanden til at hænge sammen igen, og i enkelte tilfælde kan det blive så pænt, at man ikke kan se, at genstanden har været itu. Men man arbejder

med en klistret og fedtet substans.

Min limtube er nogle år gammel og har været brugt en hel del. Efterhånden er det blevet sådan, at så snart man får proppen af, vælter den klistrede substans ud, og man kan hurtigt have lim overalt. Det er noget, jeg gør mig meget umage for at undgå. Kommer limen på steder, hvor den ikke skulle have været, kan det ende med, at ting sidder sammen, som ikke skulle sidde sammen, og får man lim på fingrene, klæber de til alt muligt, og det bliver vanskeligt, hvis ikke umuligt, at opnå et tilfredsstillende resultat.

En klistret substans

Forleden stødte jeg på et bibelvers, der har fået mine tanker i helt andre baner, når jeg ser min limtube: ”Min sjæl klæber til støvet,

hold mig i live efter dit ord!” (Sl 119,25).

Hvor er det dog en rammende måde at beskrive din og min situation på. Forestil dig, at du er helt fedtet ind i en klistret substans, en form for lim, som er umulig for dig at komme af med. Ingen bryder sig om at være snasket ind fra top til tå, men det værste ved det er, at du på grund af denne substans klæber fast til den støvede jord og må ligge krampagtigt og bide i skidt.

Når du ser dig selv ligge dér, er det dit største ønske at komme fri. At være klæbet fast til det samme sted er ikke bare ukomfortabelt. Det er på mange måder en livsfarlig situation. I naturen ville et dyr, der blev fastholdt på denne måde ikke kunne holde sig varmt, dårligt kunne forsvare sig, og det ville ikke kunne skaffe sig føde. På samme måde er det med dig.



Nicolaj Sønderberg-Jepsen, f. 1978
Cand.scient. og ph.d. i datalogi
Adjunkt i datalogi ved Aalborg Uni-
versitet

Selvom du kæmper af alle kræfter, kan du ikke komme fri. Du er uhjælpeligt klistret fast i støvet, og det føles ofte, som om at jo mere du kæmper, desto mere kommer du til at hænge fast. Der er intet her på jorden, der kan få dig fri. Den klistrede substans er et billede på din synd. Dagligt oplever du, at dine kampe imod synden er forgæves, og vinder du en lille sejr et sted, oplever du blot et desto større nederlag på en ny front.

Jesus befrier fra den klæbende lim

Når du ligger der og bider i støvet, er der kun én ting, der kan holde dig i live. Det er Guds ord.

Guds ord taler om én, der kan befri dig fra den lim, der klæber dig fast til støvet. Hans navn er Jesus. Han viser dig først, hvor hjælpeløst du sidder fast i støvet. Det gør han i det ord, som lukker munden på dig og sætter tingene på plads. For eksempel, når Jesus omtaler os alle sammen som onde: ”Når da I, som er onde ...” (Matt 7,11).

Det siger han, fordi det er sådan, det er, hvad enten du vil det eller ej. Når Jesus kan omtale dig og mig som onde, skyldes det, at syndens problem for dig og mig ikke blot består i de forkerte ting, vi har gjort. Det, vi har gjort, er blot symptomer på noget, vi er, nemlig onde.

Jesus ønsker for dig, at du skal blive klar over, hvad der bor i dig. Når du bøjer dig ned for Jesus og bekender din ondskab og ikke mindst din afmagt over for din egen ondskab, kan Jesus give dig noget, som kun han kan give.

Jesus siger: Min retfærdighed skal blive din retfærdighed, og din synd skal blive min synd. Derefter viser han dig, at han ved sin død på korset har byttet plads med dig, og at du ikke længere skal se dig selv som én, der er fanget i støvet. Jesus har brudt synden og døden, så de ikke længere kan fastholde dig.

Fuldstændig ren

Johannes sagde om Jesus: ”Se, dér er Guds lam, som bærer verdens synd” (Joh 1,29). Det sagde han, fordi han var klar over noget, som ingen anden havde fået åbenbaret, nemlig at Jesus både kan og vil bære på din ondskab.

Men han sagde også dermed, at ingen anden end Jesus kan eller vil bære på din synd! Derfor må du søge tilflugt hos ham. Gør du ikke det, er der ingen anden til at bære din ondskab og stå til regnskab for den end dig selv, og da er det ude med dig.

Men når du kommer til Jesus med din synd, vil han tage dine synder helt og bære

dem for dig, og du skal ikke kræves til regnskab for dem. Da må du tænke på, at han allerede har båret dine synder op på korset, og at han har ”slettet gældsbeviset med alle dets bestemmelser imod dig” (Kol 2,14).

Og husk så på, at Gud lover os, at ”hvis vi bekender vores synder, er han trofast og retfærdig, så han tilgiver os vores synder og renser os for al uretfærdighed” (1 Joh 1,9). Der står ikke, at Gud renser os for *noget* af vores uretfærdighed, eller *det meste* af vores uretfærdighed. Nej, der står *al* uretfærdighed.

Derfor må du se dig selv som fuldstændig ren, for sådan ser Gud dig. Jesus gør den altafgørende forskel. Han har løst dig fra den synd, der binder dig til døden (Åb 1,5), og så vil han klæbe sig til dig med sin retfærdighed og med sit liv – helt ind i evigheden, hvor både ”limen” og ”støvet” endeligt forsvinder.

FOR TROEN

HELHJERTET ELLER
HALVHJERTET TRO

OM ISRAELS KONGER OG OS

AF PETER OLSEN

Kun få af Israels konger levede helt med Herren. En del af kongerne var fuldstændigt ugudelige. Andre forbød nok afgudsdyrkelsen i Israel, men tillod alligevel ikke Gud at bestemme helt over deres liv. For mange var det deres økonomi, deres ægteskaber og deres politiske alliancer, som de ikke tillod Gud at blande sig i. Vi vil se på nogle af disse konger – med spørgsmålet i baghovedet: Hvordan er det med os?

Kong Salomo regerede i Israel fra ca. 971-931 f.Kr. (Der henvises til Første Kongebog, når andet ikke er nævnt). Han byggede Herrens tempel af importeret træ, beklædt med guld (kap. 6). Han byggede også et palads til sig selv, der ikke lod templet meget

efter. Han holdt et hof på mange tusinde mennesker. Det daglige forbrug af kød ved hoffet var: "Ti stykker fedekvæg, tyve stykker markkvæg, hundrede stykker småkvæg foruden hjorte, gazeller, rådyr og kornfede gæs" (5,3). Han byggede mange skibe og satte gang i en enorm udenrigshandel. Israel blev rigere end nogensinde før og siden.

Både Gud og guder

Men det kostede dyrt på flere måder. En del af udgiften blev betalt af de skatter, som Salomo inddrev fra de hedenske folk rundt om Israel. Disse folk havde hans far, David, og Salomo selv gjort til "skatskyldige undersåtter" (5,1). Men det blev nødvendigt for ham også at pålægge sit eget folk tunge skatter. Dermed vendte en del af befolkningen sig mod Salomo.

Men foreløbig mærkede kongen ikke meget til dette. Han nød sit luksusliv. Desværre havde det en dårlig indflydelse på ham. Allerede tidligt giftede han sig med en egyptisk prinsesse (3,1). Hensigten var nok at sikre den sydlige grænse. Når farao blev hans svigerfar, kunne han vel forvente fred på den front.

Det var et klogt politisk træk, men det var også i strid med Guds ord til Moses: Hvis I gifter jer med de hedenske folk, vil de få jeres hjerter til at vige fra Herren (5 Mos 7,1-4). Netop sådan gik det Salomo. Han giftede sig med mange hedenske prinsesser. Hensigten var sikkert fornuftig nok: Alliancer med hedenske folk kunne sikre Israels grænser og velstand. Men det gik, som Gud havde forudsagt. Som gammel tilbad han både Israels Gud og de mange

Joshafat; I modsætning til sin tipoldefar, kong Salomo, tilbad han ikke afguderne åbenlyst

guder, som hans hustruer havde importeret (11,4-8).

Allerede tidligt i dette forløb, mens Salomo var i gang med at bygge templet, ridse Gud vilkårene op: "Du bygger nu dette hus! Hvis du vandrer efter mine love og følger mine retsregler og holder alle mine befalinger og vandrer efter dem, så vil jeg over for dig holde det løfte, som jeg gav din far David" (6,12).

Som årene gik, blev det stadigt lettere for Salomo at overhøre dette, fordi "han havde vendt sit hjerte fra Herren, Israels Gud" (11,9). Det er vanskeligt at læse dette anderledes, end at kong Salomo gik fortabt.

To nationer i frafald

En af de betroede mænd ved hoffet hed Jeroboam. Til ham sendte Gud en profet med denne besked: "Jeg river kongeriget fra Salomo og giver dig de ti stammer" (11,31). Det fandt kongen ud af, så han søgte at dræbe Jeroboam, der flygtede til Egypten. Men så døde kong Salomo.

Meningen var nu, at hans søn, Rehabeam, skulle være konge. Men især de nordlige stammer led under det skattetryk, som Salomo havde lagt på dem. De krævede, at Rehabeam lattede trykket. Men han havde

fået en dårlig opdragelse og dårlige rådgi-vere, så han svarede: "Har min far lagt et tungt åg på jer, vil jeg gøre det tungere; har min far tugtet jer med svøber, vil jeg tugte jer med skorpioner!" (12,14).

Derfor rev de ti nordlige stammer sig løs fra Rehabeam. De valgte Jeroboam som konge, så landet blev delt i to nationer; Nordriget Israel og Sydriget Juda.

I begge riger fortsatte det frafald fra Herren, som var begyndt under kong Salomo. Men det gik hurtigst oppe nordpå. Kong Jeroboam ønskede ikke, at hans folk skulle rejse til Jerusalem for at ofre til Gud. Templet lå jo nu i fjendeland, og hvis hans folk betalte skatter og afgifter til templet, ville store værdier blive ført ud af hans land. Derfor opstillede han to guldkalve på de gamle helligsteder i Dan og Betel. Jeroboam sagde til folket: "Her er din Gud, Israel, som førte dig op fra Egypten" (12,28).

Meningen var nok, at de fortsat skulle tilbede Herren. Tyrekalvene skulle bare symbolisere Guds styrke. Men dels havde Gud forbudt dem at lave "noget gudebillede i form af noget som helst oppe i Himlen eller nede på jorden eller i vandet under jorden" (2 Krøn 11,16), og dels havde Gud sagt, at de kun måtte ofre til ham i Jerusalem (5 Mos 12). Jeroboam gjorde altså

pagtsbrud til grundlov i sit rige. Derfor gik frafaldet hurtigere i Nordriget, end det gik i Sydriget.

Troens folk i mindretal

Jeroboam var konge i 22 år fra ca. 931-910 f.Kr. De følgende konger var lige så slemme eller værre end ham, men Akab blev den hidtil værste af alle Israels konger (16,33).

Han regerede i 22 år fra ca. 874-853 f.Kr. Hans dronning hed Jezabel. Hun var prinsesse fra Sidon. Akab fortsatte altså Salomos tradition med at sikre sig politisk gennem svogerskab med hedenske konger. Men denne synd blegner ved siden af Akabs øvrige bedrifter. Han dyrkede Ba'al i et nyopført tempel i hovedstaden Samaria. Han forfulgte de troende i Israel, og han dræbte Herrens profeter, så Elias troede, at han var den eneste tilbage (19,10). Der var dog 7.000 i Israel, der ikke havde bøjet knæ for Ba'al (19,18).

Men troens folk var nu et lille mindretal i Nordriget. En af grundene til dette var, at mange var flygtet til Sydriget, fordi de ønskede at være tro mod Herren og kun ofre ved templet (2 Krøn 11,16). Elias stod altså næsten alene. Snart med mod og snart med frygt forkyndte han alligevel Guds ord for kong Akab. ➤

Slingrekurs

Nede i Sydriget gik det samme vej, men ikke så hurtigt. Rehabeam regerede 17 år i Jerusalem fra ca. 931-913 f.Kr. Der råder tvivl om hans præcise regeringstid. Der står om ham: "Han gjorde, hvad der var ondt; han bestræbte sig ikke på at søge Herren" (12,14). Derfor sendte Gud egypterne, som plyndrede templet. Det fik kongen og stormændene til at ydmyge sig for Gud, som så begrænsede egypternes hærgen. "Der var trods alt noget godt i Juda," står der (12,12).

Efter Rehabeam regerede hans søn Abija i tre år. Han var en nogenlunde god konge. Alligevel hører vi: "Han var ikke helhjertet med Herren sin Gud" (15,3). Måske var det derfor, han kun fik tre år på tronen. Der står: "Til sidst ramte Herren ham, så han døde" (2 Krøn 13,20).

Hans søn Asa blev konge efter ham. "Han gjorde, hvad der var godt og ret i Herrens hans Guds øjne" (14,1). Han fjernede de fremmede altre og offerhøje. Asa regerede 41 år fra ca. 911-870 f.Kr. Han lyttede til Guds profeter og rettede sig langt på vej efter dem. Men især sidst i hans liv begyndte kursen at slingre.

Da Nordriget truede Juda med krig, betalte Asa aramæerne for at angribe Nordriget. Derfor sendte Gud en profet til Asa med den

besked, at han skulle støtte sig til Herren og ikke til hedenske konger: "Herrens øjne spejder ud over hele jorden, så han kan vise sin styrke og hjælpe dem, der helhjertet er med ham" (16,9). Det kunne Asa ikke lide at høre, så han kastede profeten i fængsel. Senere blev Asa syg, men "heller ikke under sin sygdom søgte han Herren" (16,12).

Succes gik ham til hovedet

Han blev efterfulgt af sin søn Joshafat, der regerede 25 år i Jerusalem fra ca. 870-848 f.Kr. Måske var han sin fars medregent et par år. "Han søgte ... sin fars Gud og fulgte hans befalinger" (17,4). Han sendte levitter ud for at undervise folket i Guds ord (17,7-9). Derfor velsignede Gud ham; bl.a. betalte filistrene og araberne store beløb i skat til ham.

Men hans rigdom og berømmelse gik ham til hovedet. Hans søn Joram blev gift med en datter af de ugudelige kong Akab og dronning Jezabel (18,1; 21,6). Joshafat støttede også Akab i en krig mod aramæerne. Derfor sendte Gud en profet med denne besked til kongen: "Skal man hjælpe de ugudelige? Elsker du dem, der hader Herren? Af den grund bliver du ramt af Herrens vrede" (19,2).

På sine ældre dage mente Joshafat tilsy-

neladende, at kun andagtsliv og gudstjeneste sorterede under Gud. Derimod skulle han nok selv tage sig af hverdagen og politikken. I hvert fald lyttede han ikke til advarslen. Han allierede sig også med Akabs ugudelige søn, Akazja. Derfor kom Herrens dom over Joshafat: Hans flåde af handelsfartøjer forliste på Middelhavet (20,37).

Allerede 200 år før havde Samuel advaret kong Saul: "Genstridighed er som spådoms synd, trods som afgudsdyrkelse" (1 Sam 15,23). Hvis du bevidst og vedholdende trodser Guds vilje, er du en afgudsdyrker! I modsætning til sin tipoldefar, kong Salomo, tilbad Joshafat ikke afguderne åbenlyst. Men han holdte til begge sider. Han trodsede Guds vilje med sine alliancer og sit svingerskab.

Hvad må Gud blande sig i?

Vi må placere Akab, Salomo, Joshafat og Elias på en skala, hvor Akab repræsenterer det helt ugudelige, og hvor Elias repræsenterer det sunde gudsliv. Salomo og Joshafat står i et ingenmandsland mellem Akab og Elias. Mens Salomo tilsyneladende gled helt væk fra Gud, ønskede Joshafat at tjene Herren. Derfor tillod han ikke den åbenlyse afgudsdyrkelse i sit rige. Men han mente tilsyneladende, at Gud havde overladt til ham



Peter Olsen, f. 1963

Cand.theol. 1996, ph.d. 2009
Lærer på Dansk Bibel-Institut og
bibelunderviser i LM



Hvad bestemmer retningen for dit liv? Er det reelt karrieren, fjernsynet, fornøjelser og lædermøbler?

selv at bestemme, hvordan hans arbejde, hans hjem og hans økonomi skulle fungere. Selv om Guds profeter advarede ham, fortsatte han med denne opdeling af sit liv i et åndeligt område, som Gud kunne få lov at blande sig i, og et verdsligt område, som Gud skulle blande sig uden om.

Hvordan er det med os? Er vi Elias-kristne eller Joshafat-kristne?

Er der ting i vores liv, som Gud ikke må blande sig i?

Kong Akab var en helt ugudelig mand. Han kendte ikke Herren, og da han døde, gik han fortabt. Det er vanskeligt at læse historien anderledes, end at kong Salomo også gik fortabt. Hans tipoldebarn, kong Joshafat, fulgte samme vej, men der er grund til at håbe, at han ikke gik fortabt. Vi ved det ganske vist ikke, for Guds ord siger det ikke klart. Alligevel må vi sige det samme om ham, som Paulus siger om Israel i ørkenen: "Alt dette skete med dem, for at de skulle være advarende eksempler, og det blev skrevet for at vejlede os, til hvem tidernes ende er nået" (1 Kor 10,11).

Den helt store fare i Israel og anledningen til deres frafald var rigdom og kompromisser med verdslig livsstil. "Deres sølv og guld ... blev årsag til deres skyld," skriver Ezekiel (Ez 7,19). Men vores velstand i Danmark i

dag overgår rigdommen på Salomos tid.

Hvem bestemmer over dine penge?

Israels konger giftede sig med vantro kvinder, og de begyndte at leve som dem. Deres ansigter var ikke længere vendt mod Guds ord. Nu så de på mennesker, på ting og på fornøjelser. Det bestemte deres liv.

Hvad bestemmer retningen for dit liv? Er det reelt karrieren, fjernsynet, fornøjelser og lædermøbler? Du skal ikke svare mig på det spørgsmål, men tage det med ind for Guds ansigt i bøn.

Hvis der er områder af dit liv, som Gud ikke må bestemme over, er du på samme vej som Salomo. Fortsætter du ad den vej, skal du regne med at gå fortabt.



Helene Hammer Pihl, f. 1982
Bachelor i audiologopædi 2008
Leder af frivillige i Københavnerkirken og
timelærer på LMH

Godt sagt;

Gud er blevet nedskrevet til det ekstremt letforståelige. Til en varm socialarbejder, en omsorgsfuld pædagog, en hjælpsom sosu-assistent.

Sådan er ”høn” blevet fremstillet i prædiken efter prædiken de senere år. Og så kan det jo ikke undre, at man får problemer med trosbekendelsens ord om Gud som den almægtige.

Carsten Breengaard

EFTERTANKEN

FLUGT

AF HELENE HAMMER PIHL

Selvom jeg længes efter hans favn, fortsætter mine hurtige skridt, og afstanden mellem os bliver længere. Han kalder på mig, men jeg kan ikke overskue opgøret. Jeg ved, det ikke er godt, så jeg gemmer mig. Stemmen kender jeg: ”Hvor er du?” Jeg ved det godt; jeg kan ikke skjule mig, så jeg svarer: ”Jeg hørte dig i haven og blev bange, fordi jeg er nøgen, og så gemte jeg mig” (1 Mos 3,10).

Et meget tragisk øjeblik i verdenshistorien udspiller sig her. Tragisk for dem dengang. Men tragedien trækker tråde helt op til mig og mit liv.

Den Gud, som vil mig det så godt, den Gud, som viser nåde og barmhjertighed, den Gud, som tålmodigt opsøger mig igen og igen – ham flygter jeg fra.

Jeg flygter fra den favn, som er det eneste

sted, jeg egentlig gerne vil være. Jeg flygter fra den konfrontation, som er den eneste, der kan kaste lys i mit mørke. Jeg flygter fra den tilgivelse, som er den eneste, der virkelig sætter fri.

Er du også én, der flygter? Du og jeg bærer det samme dna som Adam. Det har tendens til flugt, gemmeleg – og det har i den grad tendens til at få mig til at gøre det stik modsatte af, hvad der egentlig er det bedste for mig.

Jeg vil så gerne gøre noget andet end Adam, men jeg gør det ikke. Jeg kan ikke overvinde det gamle rådne mønster.

Dårligt nyt er der således nok af. Og dog ... allerede dengang fik de et løfte om det, der kan overvinde rådne mønstre og gamle Adam'er. Du og jeg ved, at det løfte blev holdt – til fulde.

DE UNÅEDES EVANGELIUM – DET KOSTER!

AF KRISTIAN MOGENSEN

Nigerianske, brasilianske, koreanske og etiopiske kristne bryder op. De er villige til at lide for at give evangeliet videre til folkegrupper, der ikke har hørt det. Vi læser den samme bibel og har det samme kald fra Gud som dem. Er vi så optaget af at redde vores eget skind, at vi lever i skærende kontrast til Jesus, som valgte verdens små kår, blev ven med forhadte og satte sit liv til for at frelse syndere?

I sin sidste store bøn beder Jesus for disciplene og dem, som ved deres ord kommer til tro på ham. Han beder: ”Hellig dem i sandheden; dit ord er sandhed. Ligesom du har udsendt mig til verden, har jeg også udsendt dem til verden” (Joh 17,17f). Ordet, Gud helliger og frelser os ved, er det evangelium, han sender os til verden med, det eneste evangelium til frelse for hele verden.

Hvor er verden så – lokalt, hvor vi bor, eller langt væk? Begge dele. Evangeliet deles og spredes altid lokalt, i vores hjem og hvor vi færdes til daglig. Hvordan skal mennesker omkring os blive andet end sekulariserede, hvis ikke de udfordres af et troværdigt Jesus-vidnesbyrd fra os, som er frelst ved evangeliet?

Men Ifølge Ralph Winther lever over to milliarder af verdens befolkning i ”kristendomsfremmede kulturer.” Dvs. de bor et sted og i en kultur, hvor de ikke møder Jesus-vidner. Ifølge PeopleGroups er hen ved 3.000 folkegrupper uden nogen form for kendt berøring med evangeliet. De er ikke kun *ufrelste*. De er *unåede* – i den forstand, at evangeliet ikke er lokalt tilgængeligt for dem. De har ingen bibel, ingen kirke, ingen til at fortælle dem om Jesus.

Guds folk – en farverig palet
Jesus har klart sagt, at udbredelsen af Guds

rige er et tegn på tidens ende: ”Og dette evangelium om Riget skal prædikes i hele verden som vidnesbyrd for alle folkeslag, og så skal enden komme” (Matt 24,14).

Alle folkegrupper i verden skal have proklameret evangeliet og se det gennem Kristus-vidners levede liv i deres lokale offentlige rum.

Målet for Guds frelsesplan er ikke begrænset til, at så mange som muligt frelses, men at alle folkeslag skal repræsenteres i den farvestrålende palet af Guds frelste folk. Jesu befaling om at gøre mennesker til disciple (Matt 28) er ikke begrænset til vores bopæl, men er en befaling om at gøre mennesker til disciple i alle verdens folkegrupper.

De seneste to årtier har der været fokus på at være missionale menigheder og leve missionalt: Mission er ikke bare en aktivitet; vi *lever* i mission. Det rammer tonelejet i Guds hjertesag. Men det missionale toneleje bliver kun fuldtonelet helbibelsk i hjem

Sat på spidsen; Så længe der er 3.000 folkegrupper, der ikke har hørt evangeliet, har vi ikke forstået, at Jesu stedfortrædende død er for alle



FOTO: SXC.HU

og menighed, når Guds frelsesplan for alle folkeslag er inkluderet i bøn, lydige offervilje og sendelse.

Gud var målbevidst om at frelse Israel, og er det stadig. Men det var ikke nok for Gud. Jesus skulle dø til frelse for alle verdens folkegrupper (Es 49,6). Det er ikke nok for Gud, at vi kun er optaget af, at hans rige skal komme til dem, der ligner os.

Gud styrer situationen

Gud styrer suverænt historiens gang. Ingen magt eller modstand kan hindre Guds mål, at alle folkeslag skal høre evangeliet, før Jesus kommer igen. Gud er i suveræn kontrol af alt og fører sin vilje igennem, men vi er

ansvarlige for vores valg.

Gud styrede situationen, da jeg i 1989 påkørte en hest ved landsbyen Guracha i Etiopien, og efter konfliktmægling betalte ejeren 1000 birr for tab af hesten. Det blev anledningen til, at vi sendte en evangelist til stedet. Nogle måneder senere besøgte jeg igen Guracha. På grund af de politiske ledere turde ingen tilkendegive tro på Jesus ... indtil Gud brugte troldmanden, som var til stede, til at opfordre til åben bekendelse.

Gud inviterer os med i sin mission. Ikke fordi, han ikke selv kan. Men fordi Gud elsker os. Han inviterer os til at tage del i sin guddommelige plan: at sprede evangeliet til verdens folkegrupper ved at leve iblandt

Der er ingen samarbejdskirker i de unåde folkegrupper. Der er ingen kristne til at fortælle om Jesus.

dem som vidner, i følgeskab med den opstandne.

Har vi forstået evangeliets rækkevidde?

Så længe der er 3.000 folkegrupper, der ikke har hørt evangeliet, har vi ikke forstået, at Jesu stedfortrædende død er for alle.

Jamen, Gud lader vel ikke uskyldige gå fortabt? Enhver uskyldig bliver frelst. Unåde folkegrupper har vidnesbyrdet om Gud i hans skaberværk og opretholdelse af livet. Virkeligheden er, at der ikke findes uskyldige unåde. Vi er nået, fordi vi er født på et tidspunkt og på et sted, hvor evangeliet er blevet forkyndt for os. Det er Guds nåde. Og vi ved om de 3.000 unåde folkegrupper. Og vi kan gå til dem!

Er kristne i samarbejdskirker i Afrika og Asien da ikke de bedste til at nå deres etniske landsmænd med evangeliet? Der er ingen samarbejdskirker i de unåde folkegrupper. Der er ingen kristne til at fortælle, at Jesus ved sin død har båret verdens synd og besejret dødens magt. Det er, hvad det betyder at være unået.

Risiko og lidelse er Guds vej

Der er årsager til, at unåde folkegrupper er unåde. De kan være vanskelige at nå og farlige at nå; de kan afvise og gøre modstand, når vi forsøger at komme til dem med evangeliet. Men Guds suverænitæt og Jesu forløsende død for alle forpligter os.

Ligesom Gud styrer verdens magter og folkegrupper i lyset af sin frelsesplan, styrer han suverænt sine vidners liv og død. Er vi overbeviste om, at absolut ingen modstand, lidelse og heller ikke døden rammer os, uden Gud tillader det? Verden – især de unåde folkegrupper – har brug for Kristusvidner, der er overbeviste om, at Gud styrer verden og sit forløste folk så suverænt, at ingen modstander kan gå en millimeter længere, end Gud tillader.

Forfølgelse, lidelse og død har været en del af Guds suveræne styring af verden og af Guds riges sejrsgang til verdens folkegrupper indtil nu – og vil være det indtil fuldendelsen af Guds frelsesplan, når alle folkeslag som ét kongeligt folk skal lovprise kongernes konge (Åb 5,9f).

Gennem Jesu lidelse og død skaffede Gud frelse til en hel verden. Stefanus' martyrdød og forfølgelse af de kristne i Jerusalem var anledning til, at evangeliet spredtes til fol-

keslag i Asien og til os i Europa. Der er også i dag brug for korsmærkede kristne, som opgiver narcissismens smerte- og risikofri nydelse, og som afstår fra pedanteri i valg af menigheds- og gudstjenesteformer og meget andet, som i evighedens lys er mindre væsentligt.

Værd at leve og dø for

Gud har betalt prisen for alle folkeslags frelse, men de, der endnu er unåde, ved det ikke, fordi ingen har fortalt dem det.

Det er vores opgave i hver generation og i hver eneste kristen forsamling: at undervise og bede Gud om at kalde vidner til de unåde folkegrupper. Det er vores opgave at bede dem frem, udfordre dem, udruste dem, sende dem og stå bag dem, Gud kalder. Svaret ligger først og fremmest på alle os, der er ledere i menighederne og os, der har ansvar for forkyndelse og undervisning.

Hvad skal drive os? Ikke skyld over, at de ikke har hørt evangeliet. Men tilliden til og takken for, at Gud styrer verden og vores liv, og at han har vist det gennem sin ufattelige villighed og sit offer for at frelse os. Vi drives og motiveres af, at Gud har oprejst Jesus og gjort ham til herre over synden, døden og verden. Han er alles retmæssige herre og fortjener al ære fra alle folkegrup-



Kristian Mogensen, f. 1955
Missionsskoleuddannet og M.Phil. i missiologi
Missionslærer på Dansk Bibel-Institut

per i verden.

Det er værd at leve for og dø for. Det er en uadskillelig del af at være Guds folk.

Riget, magten og æren er Guds

Gud ønsker, at hans rige må udbredes i hele verden. Derved vil det blive tydeligt, at "Riget, magten og æren" er hans (jf. fadervor).

Gud har i høj grad besvaret vores bøn om det daglige brød. Vi hører til den rigeste generation og den rigeste del af verdens befolkning nogensinde. Hvorfor? Han har velsignet os rigeligt – også materielt, for at velsigne og frelse alle folkeslagene (jf. Sl 67).

Og han bringer i dag verdens folkegrupper til os. De lever iblandt os og lærer vores sprog og kultur. Hvad har Gud gang i? Han vil besvare vores bønner om tilgivelse af skyld, fjerne vores uforsonlighed – og i tillæg give os fremmedkærlighed, for at hans rige må komme til unåde folkegrupper.

Gud, lær os at bede: "Komme dit rige!"

Anbefalet læsning:

John Piper & David Mathis: *Finish the Mission*, Wheaton,

Crossway, 2012

Paul Borthwick: *Western Christians in Global Mission*,

Downers Grove, IVP Books, 2012

BUDSKAB FRA NÅDENS RIGE – 150. ÅRGANG!

AF BIRGER PEDERSEN

Budskab fra Naadens Rige hed det blad, som nu under navnet **Budskabet** har nået sin 150. årgang. Jubilæet giver anledning til et tilbageblik på tidsskriftets historie.

Det første nummer af månedsskriftet *Budskab fra Naadens Rige* blev udsendt i januar 1865 af smeden Christian Møller, der forinden havde haft forkynderopgaver i den frimenighed, som præsten P. C. Trandberg dannede på Bornholm i 1863 på baggrund af en større vækkelse.

I påsken 1864 oplevede Christian Møller et åndeligt gennembrud, hvor det blev lysende klart for ham, at evangeliet netop var for ugudelige – og altså ikke bare for dem, som allerede var forbedrede. Smagen for det frie evangelium blev senere stadfæstet, da han

kom i forbindelse med C. O. Rosenius' blad *Pietisten*.

Derfor ville han nu udgive et blad, som skulle være talerør for hans nye forståelse af evangeliet.

Trandberg anbefalede i første omgang det nye blad i Bornholms Avis. Men i nr. 1/1866 skrev Møller en artikel, som blev læst og opfattet af Trandberg som et angreb på ham og hans forkyndelse, og den blev stærkt medvirkende til, at det kom til et brud mellem Trandberg og Møller.

I 1868 var Møller medstifter af den forening, som senere kom til at hedde *Luthersk Mission*. Men han udgav *Budskab fra Naadens Rige* for egen regning. Sammen med oversættelser af C. O. Rosenius' artikler var bladet med til at sikre ham økonomisk.

De første numre af bladet var til salg hos

"menighedens ældste" på Bornholm for 20 skilling pr. kvartal. Og senere kunne de også bestilles på landets postkontorer for 24 skilling pr. kvartal. Og når året var gået, kunne samtlige numre fås hæftet for tre mark. Så længe Møller redigerede bladet, var det et månedsblad med 12-16 sider.

De første mange årgange af *Budskab fra Naadens Rige* (benævnes herefter: *Budskabet*) er præget af lange artikler, der ofte har form som prædikener. De fleste er skrevet af Chr. Møller selv. Man møder ofte hans løsenord: "Kristus døde til Fastsat tid for de Ugudelige." Derudover er der korte – ofte fortællende – artikler, som Møller nok har oversat fra svensk eller engelsk.

En spændingsfyldt tid

Budskabet bringer i løbet af 1880'erne en

Budskabet fylder 150 år i januar 2015.

Men da 2014 er den 150. årgang, markeres jubilæet ved i løbet af dette år at genoptrykke enkelte artikler fra historiens løb.

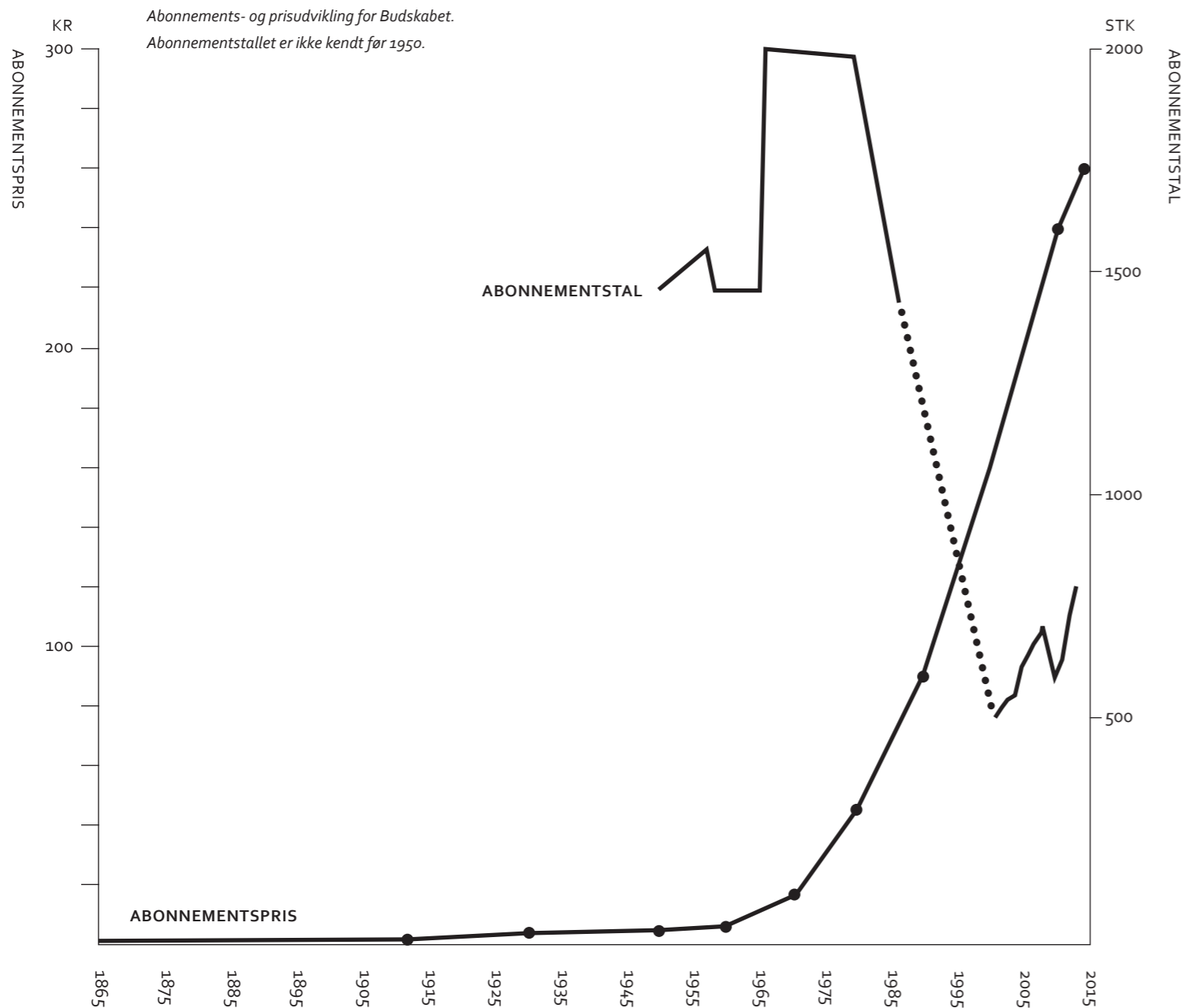
Jubilæumsårgangen indledes med denne historiske overblikartikel



Christian Møllers familie var også involveret i udgivelsen af Budskab fra Naadens Rige. Her ses hans datter, Eva Møller, ved skrivekuglen.

del glimt af det, som førte til splittelsen mellem Luthersk Missionsforening (LM) og Evangelisk Luthersk Missionsforening (ELM). Allerede i nr. 9/1879 skriver Møller artiklen *Til Budskabets Venner* og citerer Rosenius: "Den, som udgiver et Skrift, holder aaben Regning med hele Verdens Dommer, saa længe der findes et eneste Eksempplar af hans Skrift." Han slutter artiklen med en bøn om "at Budskabet og dets Udgiver måtte blive et hjerteligt Bønneemne for Guds Børn."

I nr. 11/1880 meddeles det, at A. Jensen i København og Chr. Bau i Christiansfeld har udgivet bladet *Mørke og Lys*. Christian Møller anbefaler bladet. Men A. Jensen og Chr. Bau fører an i en kritik af Chr. Møllers forkyndelse. De kritiserer, at formaningen har fået stor plads i forkyndelsen på evangeliets bekostning. Og artikler i *Budskabet* giver også grundlag for at påstå, at Møllers forkyndelse gennem årene er blevet mere formanende. >



1960'erne; Bidragyderne får nu ikke til opgave at skrive en prædiken, men at skrive en artikel om et bestemt emne

I 1882 udsender Chr. Møller så bogen *Når kommer Kristus?*, og i Budskabet nr. 11/1884 er der en artikel *Om Helbredelse ved Tro og Bøn*. Det er nye toner, som vækker megen røre. Og i årene fra 1889-92 dannes ELM, som får *Mørke og lys* som sit organ.

Det går naturligvis ud over oplagstallet på Budskabet – og antallet af medlemmer i LM. Men da tiden derefter bliver en vækkelsestid, overlever begge missionsforeninger, og mange nye missionshuse kommer til.

Efter Chr. Møllers død

"Chr. Møller, vores Ven, er sovnet ind," hedder det i Budskabet nr. 1/1908, og derefter følger referat fra begravelsen. Men Budskabet udgives fortsat, nu af Chr. Møllers Forlag. Det er antagelig vennen, dekorationsmaler Andreas Rønne, der straks overtager arbejdet med bladet. Ved det kommende delegeretmøde i LM bliver han sammen med M. Svaabeck og Chr. Vestergaard valgt til redaktionsudvalg både for Budskabet og Kristelig Børnetidende, som Chr. Møller også havde udgivet.

Da Chr. Møllers enke dør i oktober 1911, meddeles det, at Budskabet fremover udgives af LM under den samme redaktion som tidligere. Nu henstilles det, at man be-

taler bladet forud for et år med 1,40 kr. Og Chr. Møllers børn takker bladets venner og abonnenter.

Fra 1901 har LM også udgivet *Missionsvennen*, og rollefordelingen mellem disse blade er, at *Missionsvennen* er foreningens officielle organ, der fortæller om aktiviteterne hjemme og ude, mens Budskabet er det opbyggelige blad.

Redaktion: ledende personer i LM

Det var tre ledende personer i LM, som efter Chr. Møllers død fik overdraget redaktionen af Budskabet: Andreas Rønne fra Bornholm, som også blev foreningens formand fra 1908-31, nordmanden Martinus Svaabeck, København, der virkede som foreningens missionær (og formand fra 1931-36), samt gårdejer Christian Vestergaard fra Vestjylland. De var alle modne mænd, som forblev redaktører til deres død. Af de senere redaktører var både Carl Poller og A. M. Nielsen også i perioder formænd for LM.

Mange af disse har desuden været redaktører af *Kristelig Børnetidende*.

Helt til Andreas Rønnes død blev Budskabet ekspederet fra Rønne – først af Møllers familie og siden af Rønnes familie. Efter Rønnes død, blev ekspeditionen flyttet til LM's Forlag med adresse i Eckerbergsgade

i København Ø. Det var også Pollers privatadresse. Distributionen byggede i 1930 stadig på abonnementssamlere i missionshusene – hos dem fås alle 12 numre pr. år for 3 kr. – på landets postkontorer for 3,50 kr. pr. år.

Indholdsmæssigt bruges bladet ikke til at meddele ledelsens stillingtagen til forskellige spørgsmål. Hvert nummer indeholder en længere opbyggelig artikel, skrevet af en af redaktørerne. Antagelig har disse artikler – eller dele deraf – først været anvendt som prædikener. De har ofte udgangspunkt i skriftsteder fra GT. Efterhånden bliver en del andre af foreningens prædikanter og højskolelærere også bedt om at skrive disse opbyggelige artikler. Derudover indeholder bladene mange kortere stykker, som er hentet fra norske og svenske blade. Redaktørerne læser nordiske missionsblade, som de jævnligt citerer.

Fra årgang 1934 får bladet et større format, og samtidig går man over fra gotiske til latinske bogstaver.

Tid til forandring

Fra 1865 og indtil 1961 – altså i næsten 100 år er Budskabet blevet redigeret af mænd, som også var ledere i LM. Og endnu mere bemærkelsesværdigt er det næsten, at de

Bemærkelsesværdigt; I næsten 100 år er Budskabet blevet redigeret af mænd, som også var ledere i LM

BUDSKABETS REDAKTØRER

Christian Møller	1865-1907
A. Rønne, M. Svaabeck, C. Vestergaard	1908-1922
A. Rønne, M. Svaabeck, C. Poller	1922-1931
M. Svaabeck, C. Poller, J. Jensen	1931-1934
M. Svaabeck, C. Poller	1934-1936
C. Poller, L. F. Christiansen, A. M. Nielsen	1937-1950
A. M. Nielsen, L. F. Christiansen	1950-1955
A. M. Nielsen	1955-1960
Klara Lund	1961-1964
Frode Thorngreen	1965-1971
Samuel Roswall	1972-1981
Leif Bach Kofoed	1982-1986
Jørgen Bernhard	1987-1991
Carsten Skovgaard-Holm	1992-1995
Birger Reuss Schmidt	1996-2000
Anker Nielsen	2000-2003
Ebbe Kaas	2003-2006
Alex Dahl Karlsen	2007-2010
Ole Solgaard	2011-

- Nogle måneder i 2005 og 2010 har der været redaktørvikarer, hhv. Claus L. Munk og Birger D. Petersen.
- Fra 1965 til 2011 har der været tilknyttet en redaktionssekretær, nævnt i rækkefølge: Finn Bech, Birgit Petersen, Marianne Dalsgaard Hansen, Merete Bandak, Rolf Weber Jørgensen, Ditte Olsen, Flemming Bak Poulsen.
- Fra 1972 til i dag har der for det meste også stået et redaktionsudvalg bag.



Frode Thorngreen, der her ses sammen med sin hustru, Thora, stod bag store forandringer af bladet.



Med Samuel Roswall som redaktør nåede Budskabet vidt omkring.



Carsten Skovgaard-Holm var redaktør, da temanumrene og det kvadratiske format blev lanceret.

samme ledere også var redaktører af Kristelig Børnetidende, som blev startet af Christian Møller i 1874.

Men da A. M. Nielsen dør i slutningen af 1960, er det tid til forandring. Fra 1961 bliver bladet redigeret af en kvinde, som ikke er med i LM's ledelse: lærerinde Klara Lund fra Troldhede. Hun har i løbet af 1950'erne oversat Rosenius' samlede Skrifter, og nu får hun altså betroet opgaven at redigere Budskabet.

Hun overtager arbejdet alene. Men hendes navn står ikke i de enkelte blade. De tidligere redaktører har skrevet en meget stor del af bladets indhold selv, men i den første årgang, Klara Lund redigerer, har hun ikke skrevet en eneste artikel. Antagelig er hun bevidst om, at hun – som kvinde – ikke skal være ansvarlig for den åndelige linje i LM, selvom hun som redaktør selvfølgelig har indflydelse. Til gengæld gør hun flittigt brug af LM's prædikanter og højskolelærere. Desuden er der artikler af danske præster og mange oversættelser fra norsk og svensk.

Ny profil

I 1965 – da bladet fylder 100 år – overtager Frode Thorngreen redaktionen. Samtidig får det for første gang en redaktionssekretær, nemlig Finn Bech, som fortsætter

arbejdet med Budskabet i hele 15 år. De gennemfører store forandringer i bladets format og udseende. Fra at udkomme hver måned går det nu over til at udkomme hver anden måned. Men i et nyt format og med et nyt navn. I almindelig omtale har bladet i lang tid heddet *Budskabet*, og det bliver nu dets officielle navn.

LM's ledelse ønsker nu, at Budskabet skal "belyse tidens begivenheder i Guds ords lys ... og give etisk vejledning i en rodløs tid ... " Og det kommer til at præge bladet for fremtiden med bl.a. tilbageblik over året, der er gået, kommentarer til aktuelle begivenheder og boganmeldelser. Det er også markant, at hvor det tidligere var LM's prædikanter, der skrev hovedparten af artiklerne, bliver danske præster og ledende folk i andre kirkelige bevægelser nu også bedt om at bidrage. Studier over bibelske skrifter strækker sig ofte over mere end et år. I årene fra 1972 til 1981, hvor Samuel Roswall er redaktør, bliver Budskabet endnu mere aktuelt. Det læses på Kristeligt Dagblad, og Samuel Roswall bliver ofte bedt om uddybende kommentarer. Bladet bringer markante synspunkter, f.eks. på Kirkernes Verdensråd og den teologiske udvikling. Det er også perioden, hvor fri abort, frivilligheden af billedporno, ny folkeskolelov

og meget mere får et markant ord med på vejen i Budskabet.

Samtidig forsøger redaktionen at udvide læsernes kendskab til beslægtede organisationer: Indre Mission, ELM, KFS, Ordet og Israel, og selv den højkirkelige bevægelse bliver præsenteret. Tidligere ledere og prædikanter bliver også portrætteret.

Skiftende redaktører

I 1979 præsenteres et hold af "faste medarbejdere" ved Budskabet. De leverer bidrag til spalterne *Klip og kommentarer* og står sammen med redaktøren og redaktionssekretæren for bladets indhold.

I 1990 udtaler LM's landsledelse, at man ønsker, at Budskabet "... gennem længere artikler giver en grundig vejledning både m.h.t. det mere tidløse og det, der aktuelt rører sig i tiden." Fra 1992 ændres bladets format, så det bliver kvadratisk, og i en kort årrække udkommer bladet kun med fire numre pr. år. Samtidig indføres det, at hvert nummer har et tema.

Efter Samuel Roswalls afgang har Budskabet på godt 30 år haft otte redaktører (plus to med få måneder på posten i forbindelse med overgang til ny redaktør). Flere af disse, men ikke alle, har sideløbende haft en lønnet ansættelse i LM, hvori opgaven med >



Birger Pedersen, f. 1941
Læreruddannet
Tidl. friskoleleder
(Fritids)prædikant i LM

Budskabet har indgået som en mindre del. Og så er de blevet bistået af en redaktionssekretær. Fra 2011 har man så som noget nyt – ud over fortsat at have et redaktionsudvalg af frivillige – deltidsansat en redaktør, der også er redaktionssekretær, med Budskabet som en primær opgave.

Indholdsmæssigt kommer Budskabets artikler nu utrolig langt omkring. Der er vejledning for det kristne liv i hverdagen: i hjem og familie, på arbejdsplads og i menighed. Der er vejledning til prædikanter om forkyndelse og kommunikation, og der er inspiration til missionsarbejdet hjemme og ude.

Selv om Budskabet ikke er det blad, der har størst udbredelse, er det med til at præge holdninger og meninger hos en del ledere i kirker og menigheder. Og som sådan har det en vigtig funktion i dagens Danmark.

Det er en stor rigdom, at vi har et sådant blad. Og for den, som har mulighed for at dykke ned i gamle årgange af Budskabet, er der en sand guldgrube af spændende og stadig aktuelle artikler.

Samme budskab i *Budskabet* i 150 år?

Det blad, vi nu sidder med, er ganske an-

derledes end det, Chr. Møller udgav i 1865. Det begyndte med en smed, som ganske vist havde fået lidt ekstra undervisning i sprog. Men i de senere år har akademikerne taget over. Og mange af dem er teologer. Det giver uden tvivl bladet større kvalitet. Formatet er anderledes, bogstaverne er anderledes, selv navnet er anderledes. Men er budskabet stadig det samme? Og har det været det i alle årene?

Chr. Møller ville forkynde budskabet om, at Kristus døde for ugudelige syndere, som ikke selv kunne blive fromme og gode.

Senere blev det klart for ham, at der også var andre sider af Guds ord, som måtte op på prædikestolen og ind i Budskabet. Efter manges mening skete det på bekostning af evangeliet, og derfor kom et nyt blad til verden. Men Møller – og andre med ham – mente, at det var muligt at kombinere det gamle budskab og den nye erkendelse, han var kommet frem til.

Og det var også denne linje, der blev fulgt efter Møllers død. I midten af 1900-tallet skifter Budskabet karakter. Der er stadig en eller to prædikener i hvert nummer, men nu har hvert blad mange korte indslag. De er ofte af fortællende art, hvor pointen er kald til omvendelse. Selv om der er en del citater af Rosenius og Luther, kan man overveje,

om hovedbudskabet ikke har fået en drejning. Og om de mange fortællinger formidler et klart evangelisk budskab.

I begyndelsen af 1960'erne lægges en ny kurs. Bidragyderne får nu ikke til opgave at skrive en prædiken, men at skrive en artikel om et bestemt emne. Det kan være en bibeltekst eller –skrift, men det er oftest et emne, som vedkommende formodes at have særlig indblik i. Budskabet når nu utrolig vidt omkring i emner og aktuelle kommentarer.

Den uforskyldte nåde har stadig spaltepads, men måske mest som forudsætning, og mere i form af *omtale* end *tiltale*.

Der er mange emner og aktuelle ting, som det er godt og nødvendigt at skrive om. Men den 150. årgang af Budskabet kan bruges til at overveje, om det stadig er det gamle budskab om den uforskyldte frelse og nåde, som præger bladet og vores trosoptattelse.

EN KRISTENS DAGSORDEN

AF C.O. ROSENIUS

1. Hold dagligt *godt venskab* med Gud.
2. Tro er ikke efter som det falder sig for, efter følelse eller værdighed, men *efter Ordet*.
3. Ordet siger, at Kristus har påtaget sig at varetage vor sag hos Gud. Vi må varetage nogle småting hernede.
Kristus står for Guds ansigt for os, retfærdig for uretfærdige. Kristus er Herren vor Retfærdighed.
Vi skal hernede elske hverandre og gøre, hvad kærligheden fordrer.
4. Glem aldrig denne forskel (i 3. punkt)!
5. Glem aldrig i glade stunder at *frygte vor gode Gud*, og – i de mørke, *det rensende blod og Guds nærværelse*.
6. Lad os dagligt nedbede os noget af Gud.
7. Lad os berede os på *lidelse, ydmygelse, tålmodighed, – våg og bed!*
8. Læs dagligt i Guds Ord.
Hovedsagen er, at *Kristus er den gode hyrde*, som passer, føder, bærer, plejer sine får og lam, efter som de *behøver* det.
Elskede brødre og søstre! Jeg befaler jer til Gud og hans nådes ord, som er mægtig til at bevare jer til et evigt liv og til en dag at lade os mødes med fryd for aldrig mere at skilles.

Godt sagt;

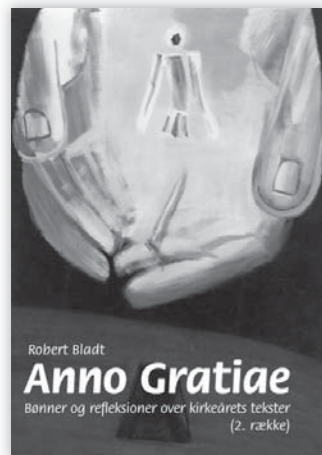
I hjemmene mangler der voksne, der har tid til den helt grundlæggende forbindelse med Gud og mennesker.

Og livet i kredsen i missionshuset er vel aldrig mere åndsfyldt, end hjemmet er.

Søren Pedersen

Om bogen; Refleksionerne oser af en genuin forståelse og forkyndelse af evangeliet

AF TROELS G. RASMUSSEN



Anno Gratiae

Robert Bladt
Credo, 2013
448 sider, kr. 349,95

Kan det siges så kort, klart, kærligt og konsekvent? – dén oplevelse har jeg ofte siddet med, når jeg har læst dagens stykke i Anno Gratiae – bønner og refleksioner over kirkeårets tekster (2. række).

Målgruppen er 2013-mennesker. Centrum er Kristus. Basis er Guds ord. Rammen er klassisk kristendom. Perspektivet er tid og

evighed. Sproget er ligefremt og læsværdigt.

Anno Gratiae er tvilling til *Anno Domini*, Robert Bladts refleksioner over kirkeårets 1. tekstrække. Nyt er det, at refleksionen én gang om ugen er skiftet ud med en bøn. Men ellers har *Nådens år* og *Herrens år* meget tilfælles.

Nådens år – hver dag

Refleksionerne oser af en genuin forståelse og forkyndelse af evangeliet. Centrum er, at Kristus er for mig. Med tryk på alle fire ord. Det fremstår tydeligt – også fordi syndens virkelighed i mig fremhæves, både som selvretfærdighed og synlig synd. Dermed bliver bogen også en hjælp til dagligt at vende sig til Gud – i bod og bøn, tro og tak.

Hver dags refleksion fylder en side. I øverste højre hjørne af siden er der angivet én af de tekster, der hører til søndagens tekstrække. Hver periode i kirkeåret indledes med en kort introduktion. Betydningen af den historiske opstandelse gives stor vægt i introduktion til påsketiden. Op til jul gives der små tricks til at undgå juleforstoppelse før julefejring. Og ved forfasten forklares dens temaer, som jeg ikke havde lurt.

For min egen del har jeg igennem årene haft svært ved at se og høre udviklingen i

trinitatis-tidens tekster og prædikener. I bogen får jeg hjælp til at erfare troens liv på en mere bredspektret og bibelsk måde. En væsentlig årsag er, at der reelt reflekteres over teksterne fra Det Gamle Testamente og NT-brevene. Men jeg tror også, at det er fordi, bogen dufter af forfatterens frygt – for Gud. Bogens bæredygtighed er dermed en gammelkendt opskrift: synergien mellem tekstudlægning og personligt spirituelt liv.

Bogens svagheder? – teologisk har jeg ikke fundet dem. Og det er min oplevelse, at forfatteren udnytter sit nuværende potentiale. Robert Bladt har med tvillingebøgerne leveret et værdigt dansk og nutidigt alternativt til svenske Bo Giertz' andagtsbøger *At tro på Kristus* og *At leve med Kristus*, der også følger kirkeåret. Om Bladts bøger har samme slidstyrke i forhold til sprog og eksempler, må tiden vise.

Men den åndelige slidstyrke er der i hvert fald. Dermed er bøgerne en flot fortolkning og fortsættelse af genren.

Om bogen; Udgangspunktet er, at i spørgsmål om livet og forholdet til Gud, er det evangeliet om korset, der sætter dagsordenen

AF PER WESTH JENSEN



Med evangeliet i centrum – Gud, forandring og hverdagsliv

Tim Chester og Steve Timmis
Lohse, 2013
112 sider, kr. 99,95

Med evangeliet i centrum er en glimrende studiebog.

Mød Sigurd, som virkelig ønsker at leve for Jesus, men er hårdt ramt af arbejdsløshed og dødsfald i familien. Sigurd er skuffet og

begynder at undre sig over, hvordan Gud både kan være god og almægtig, når verden ramler sammen.

Mød Lene, der drømmer om et lille hus på landet, men sammen med sin mand har besluttet at tjene Gud i byen. Lene spekulerer på, om det er det hele værd at satse på en tjeneste for Gud.

Mød Karsten, der ikke ønsker at gå fejl af Guds vilje, men synes det er svært at beslutte sig, når Gud ikke slår fast på en konkret måde, hvad han skal gøre.

Bogen præsenterer læseren for en lang række personer med virkelighedstro historier. De korte fortællinger fanger opmærksomheden og er en styrke ved bogen. I hvert kapitel hjælpes læseren til at inddrage en udvalgt bibeltæst, som belyser kapitlets tema. Efterfølgende udfoldes det, hvordan evangeliet får indflydelse på det område af livet, som kapitlet handler om. Hvert af de 14 kapitler afsluttes med refleksionsspørgsmål.

Uanset spørgsmålet, er evangeliet svaret

Bogens forfattere er Tim Chester og Steve Timmis, der begge er præster i Sheffield. Henrik Bartholdy har oversat og bearbejdet teksten til danske forhold. Gennem

hele bogen forklarer forfatterne, hvordan evangeliet forandrer livet for den, som tror. Udgangspunktet er, at i spørgsmål om livet og forholdet til Gud, er det evangeliet om korset, der sætter dagsordenen.

Givertjeneste er et af bogens eksempler på det. Hvis en ny kristen spørger dig, hvor meget man bør give til kirken, findes svaret i evangeliet. Når Paulus taler om at give, tager han udgangspunkt i evangeliet: "I kender vor Herre Jesu Kristi nåde, at han for jeres skyld blev fattig, skønt han var rig, for at I kunne blive rige ved hans fattigdom" (2 Kor 8,9). Målestokken og motivet for vores givertjeneste er Jesu gave. "Når jeg tøver med at give, har jeg brug for at blive påvirket af evangeliet om Guds enorme godhed, så Helligånden gennem det vil gøre mit hjerte blødt og gøre mine arme længere, så de kan nå dybt ned i mine lommer," skriver Chester og Timmis.

Med sine 106 sider og meget korte kapitler (6-8 sider) fremstår bogen meget overskuelig og let tilgængelig. Desuden gør de mange spørgsmål undervejs det oplagt at bruge bogen i en studiegruppe.

Om bogen; Den er krydret med rammende og letforståelige tildragelser og illustrationer, som gør den let at læse

AF LARS MORTHORST CHRISTIANSEN



Forargeligt

– Kristi kors og opstandelse

D.A. Carson

LogosMedia, 2013

184 sider, kr. 199,95

Forleden spurgte jeg mine nye konfirmander: "Hvorfor er korset egentlig så vigtigt i den kristne tro?" Det var der faktisk ikke nogen, der kunne svare på.

De ved rigtig meget om rigtig meget; deres "verden" er meget større end min var, da

jeg var 14 år. Men der er til gengæld noget, som er gledet ud, noget grundlæggende om den kristne tro.

Jeg håber og tror ikke, Budskabets læsere er helt så blanke omkring Jesu kors og opstandelse. Til gengæld tror jeg, D.A. Carsons nye bog *Forargeligt – Kristi kors og opstandelse* kan bidrage med ny dybde, viden og frimodighed omkring det mest centrale i den kristne tro og den kristnes liv.

Fem foredrag er blevet til vellykket bog

Bogen er blevet til som en bearbejdelse af fem foredrag af D.A. Carson, og man kan i læsningen fornemme det mundlige i manuskriptet; det udstråler engagement, men til gengæld er sproget lidt ujævnt. De fem tekster, som bliver gennemgået, er:

- Korsfæstelsen (Matt 27)
- Jesu opstandelse (Joh 20)
- Lazarus' opvækkelse (Joh 11)
- Retfærdighed ved Jesu kors (Rom 3)
- Lammets sejr (Åb 12)

Det er altså kendte, elskede tekster, han gennemgår. Sådan et projekt kræver nænsomhed, fordi vi elsker teksterne. Det kræver nytænkning, fordi vi tror, vi kender teksterne i forvejen. Og det kræver mod,

fordi vi skal have noget nyt for at fastholdes i læsningen. Og jeg synes, det hele lykkes!

Letlæst og dyb på samme tid

Gennemgangen af de forskellige tekster er præget af tillid til Guds ord. En tillid, som giver sig udtryk i, at D.A. Carson ikke går let hen over f.eks. svære billeder i Åbenbaringsbogen, Jesu tøvende kærlighed (Johs 11) eller forsoningens ubegribelighed i Romerbrevet, eller når han kæder begrebet *ironi* sammen med korsfæstelsen.

Der bliver læst og arbejdet med det, som det står, og de klare steder får lov at kaste lys over de dunkle steder. Samtidig er bogen krydret med rammende og letforståelige tildragelser og illustrationer, som gør den let at læse.

Og bibelteksterne bliver også brugt og anvendt. De forbliver ikke på et forhistorisk plan. Ordene bliver sat i forhold til det at være kirke og kristen i vores tid og historie, f.eks. set i lyset af Lammets kamp mod Satan i Åbenbaringsbogen.

Det er der kommet en meget tankevæk-kende og opbyggelig bog ud af.

Udgiver

Luthersk Mission
Industrivænget 40
3400 Hillerød

Guds almagt og det onde

Gud er god og kærlig. Og han er også almægtig ... eller hvad?

For der sker jo så meget ondt alligevel!

Hvilken rolle spiller Gud i det? Og hvilket ansvar har vi selv?

Læs mere om de bibelske paradokser og få et glimt af den Gud, der er langt større, end vi kan fatte.



lm

LUTHERSK MISSION

budskabet

FORDYBELSE I BIBELSK OG LUTHERSK TRO

ANALYSE AF TIDENS STRØMNINGER

INSPIRATION TIL KRISTENT LIV OG MISSION